జీవియస్

నవలలు - కథలు

రచయిత: **జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం**

సంపాదకులు:

ముక్తేవి లక్ష్మణరావు

డా॥ ముక్తేవి భారతి

ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం షష్టిపూర్తి ప్రచురణలు

హైదరాబాదు 500 044.

G V S NAVALALU - KATHALU
Novels and Short stories of Prof. G.V. Subrahmanyam
Edited by **Sri Muktevi Lakshmana Rao & Dr. Muktevi Bharati**

ⓒ Author

Shastipurthi Publications

First Edition : July, 1996

Copies : 1000

Price : Rs. 90/-

Cover design : **Sri Seela Veerraju**

For Copies

1. **Convenor, Prof. G.V. Subrahmanyam Shashtipurthi Publications**
   srivani, 1-8-702/105, Nallakunta,
   Hyderabad -500 044
2. **Visalandhra Publishing House**
   4-1-435, Vignan Bhavan, Bank Street
   Hyderabad - 500 001 & other Branches
3. **Navayuga Book Sellers**
   In front of Arya Samaj, Kothi, Hyderabad

Printed at :
Padmavathi Art Printers
1-1-517/B/1, New Bakaram, Gandhinagar, Hyderabad - 500080. Phone : 7611413
Cover Page Printed at :
Vipla Printers Private Ltd.
Near Shankar Math, Nallakunta, Hyderabad -44

స్వీకర్త

శ్రీ రాయసం వెంకట్రామయ్యగారు

భౌతికార్థిక శాస్త్ర విద్యా విచక్షణులు
అశేష విజ్ఞాన ప్రజ్ఞా విలక్షణులు
సాహితీ కళా బంధువులు
కవితా సుధా సింధువులు

శ్రీ రాయసం వెంకట్రామయ్యగారికి

గౌరవపురస్సరంగా
అంకితం

సమర్పణ

రాయసమువారు రాయంచరౌతురాణి
పాటపల్లవి సవరించు నేర్పుకాండ్రు
వారు పిండిన వేదగోక్షీర రాశి
నామరుచిఁ దాల్చె వేంకట రామ సుకవి.

అతి రుచిరార్థ వాఙ్మయ కళార్చన శీలుఁ, డనంత శాస్త్ర సం
హితమతి, మిత్రలోక హృదయేప్సిత పూర్ణ సుధాంశుమూర్తి, సం
తతహిత పుణ్యకార్య పరతంత్ర చరిత్రుఁడటంచు పండితుల్
సతతము కీర్తి సేయుదురు సత్కవి వేంకట రామధీమణిన్.

భీమవరముగడ్డ పెంచి యిచ్చిన బిడ్డ
    భారతమాతకు ప్రాభవమ్ము
మావుళ్ళ దేవత మదికి హత్తిన భక్తి
    ధర్మచింతకు ప్రాణధారణమ్ము
భౌతిక శాస్త్రార్థ పరిణత విద్వత్తు
    వస్తు తత్త్వజ్ఞాన వైభవమ్ము
ఆర్థికోన్నత శాస్త్ర సార్థకోద్యోగమ్ము
    విత్త విద్యామర్మ వీక్షణమ్ము
అతడు వేంకటరామయ్య అమల యశుడు
ఒత్తిడుల మధ్య నలిగెడు చిత్తమందు
కవితకోకిల కలకంఠ గాన సుధను
మనుచుకొన్నట్టి సాహితీ మధురమూర్తి
అతని సన్నిధికేగు ఆత్మీయులకు నెల్ల
    సౌహార్ద సౌగంధ్య సౌఖ్య మమరు

అతని మందిరమందు అద్భుతమ్ముగ సాగు
బహుళార్థ చర్చలు ప్రజ్ఞ నొసగు
అతని కృతులలోని అరుదైన వ్యంగ్యోక్తి
పూల నెత్తావిగా పుక్కిలించు
అతని లౌకిక వాక్కు హాస్యార్థ రుచులతో
వెల్గువిందులు వెట్టి విడియ మిచ్చు
అతడు ఎచ్చట నిల్చిన అచట సాధి
కారికంబైన తెలివికి కనకపీఠి
సహృదయామోద సాహిత్య సరసవృత్తి
మొలక నవ్వులు చిలికించు ముగ్ధరీతి.

అతని దర్శించి హర్షించి ఆత్మపొంగ
స్నిగ్ధలైనట్టి నవలలు చెన్నుమీర
అతని స్వీకృతి నాశించి ఆశపడిడె
కథలు నవలల వెన్నంటి కలసి నడిచె.

రచన రీతుల రమణీయ రక్తిఁగాంచి
మనదు మైత్రిని గణియించి మంచి నెంచి
రాయసమువారి వేంకట రామ సుకవి!
కృతిని గైకొమ్ము చిరమైన కీర్తి గనుము!!

– జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం

ఇందులో....

పూర్వరంగం

1. సంపాదకీయం – శ్రీ ముక్తేవి లక్ష్మణరావు,
   – డాక్టర్ ముక్తేవి భారతి viii - xxiv
2. అభినందనలు – శ్రీ వాకాటి పాండురంగారావు xxv - xxvii
3. మంచి కథకులు జీవియస్ – డాక్టర్ రావూరి భరద్వాజ xxviii - xxxi
4. సాహితీ సవ్యసాచి – శ్రీమతి అబ్బూరి ఛాయాదేవి xxxii - xxxiv
5. సృజనాత్మక రచయితగా ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం
   – ఆచార్య సి. ఆనందరామం. xxxv - Lx
6. నా మాట – రచయిత Lxi - Lxiv

నవలలు

1. రాగ మంజరి (చారిత్రక నవల) 1 – 90
2. నవమల్లిక (సాంఘిక నవల) 91 – 292

కథానికలు

3. అంతలోనే మార్పు 293 – 301
4. ఏది ప్రజాసేవ? 302 – 312
5. వ్రతశీల 313 – 319
6. పుట్టినరోజు 320 – 330

గల్పికలు

7. రెండు ముళ్ళు 331 – 333
8. నామకరణం 334 – 335

సంపాదకీయం

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యంగారి షష్టిపూర్తి సందర్భంగా వారిని గురించిన కొన్ని కొత్త విషయాలు మాదృష్టికి వచ్చాయి. మనం గౌరవించి అభిమానించే వ్యక్తిని గురించి వీలయినన్ని విశేషాలు తెలిసికోవాలనే కోరిక వుండటం సహజం. అంతేకాక, వారి వ్యక్తిత్వం, పాండిత్యం, ప్రజ్ఞాపాటవాలు ఏ రకంగా రూపొందుతూ వచ్చాయో తెలిసికోవాలనే ఉత్సాహం వుండటం కూడా సహజమే.

పైన మనవి చేసినట్లుగా జీవి.యస్ గారి షష్టిపూర్తి సందర్భంగా మాకు తెలిసిన కొత్త విషయమేమిటంటే, ఆయన రెండు నవలలు రచించి కూడా పుస్తకరూపంలో తెచ్చేందుకు శ్రద్ధ వహించలేదనీ, తెలుగు సాహిత్యంలో అడుగిడిన కొత్తలోను, తరవాత రచించిన కొన్ని కథలు పత్రికల్లో అచ్చు అయ్యాయనీ. అవి చదవాలనే కోరిక మాకు కలిగింది. షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘ కార్యకర్తలలో ఒకరైన వారి కుమారుడు విద్యానాథ్ ద్వారా అవి తెప్పించుకుని చదివాము. వాటిని షష్టిపూర్తి సందర్భంగా అచ్చువేసి, సంపుటి రూపంలో తేలటం చాలా ప్రయోజనకరంగా వుంటుందనే మా మనోభిప్రాయాన్ని వారికి చెప్పాము. బహుశః ఇదే అభిప్రాయం వాటి విషయం తెల్సిన జీ.వి.యస్ గారి శిష్యులు, అభిమానులు తెల్పివుంటారు. షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘం ఆ ఆముద్రిత నవలల్ని, వెనుక అచ్చయిన చిన్న కథల్ని ఒక సంపుటంగా ప్రచురించాలనే సముచిత నిర్ణయం తీసుకుంది. షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘంవారు మమ్మల్ని (ముక్తేవి లక్ష్మణరావు, డా॥ ముక్తేవి భారతి) ఆ సంపుటానికి సంపాదకులుగా వుండమని కోరారు. వారి కోరికని అదేశంగా స్వీకరించి, ఈ సంపుటానికి సంపాదకుల మయ్యాము మేము.

మేము సంపాదకులుగా, ఆచార్య జీ.వి.యస్ గారి రచనలలో ఒక్క అక్షరం మార్చలేదు. ఒక్క అక్షరం చేర్చలేదు. అయితే, ఆ నవలలను గురించి ప్రధానంగా పాఠకులను దృష్టిలో పెట్టుకుని కొన్ని అంశాలకు వివరణ యిస్తూ మరి కొన్నిటిని సూచీమాత్రంగా చెప్పదలచాము.

రాగమంజరి:

ఈ సంపుటములో మొదటి నవల రాగమంజరి. ఇది చారిత్రక నవల, ఇది

ఆచార్య జీ.వి.యస్ (జీనియస్ అని తొందరలో మీరు చదువుకున్నా ఆయన విషయంలో సార్థక నామధేయమే) ఇరవై రెండు సంవత్సరాల వయస్సులో రాసిన నవల. ఈ విషయం తల్చుకుంటే కొంచెం ఆశ్చర్యంగానే వుంటుంది. ఎందుకంటే, ఈ నవలా వస్తువుకు సంబంధించిన చరిత్రను గురించి సరియైన అవగాహన వుండటం సామాన్యంగా సాధ్యం కాదు. పైగా, చారిత్రక నవల ఎట్లా రాయాలో దాని నియమాలు ఏమిటో ఆకళింపు చేసుకుని రాయటం మరీ ఆశ్చర్యంగానే వుంటుంది. ఎందుకంటే, ఈ నవలా వస్తువుకు సంబంధించిన చరిత్రను గురించి సరియైన అవగాహన వుండటం సామాన్యంగా సాధ్యం కాదు. పైగా, చారిత్రక నవల ఎట్లా రాయాలో దాని నియమాలు ఏమిటో ఆకళింపు చేసుకుని రాయటం మరీ ఆశ్చర్యంగా వుంటుంది. తత్కాలీనమైన సాంఘీక, చారిత్రక పరిస్థితుల్ని వివిధ కోణాలలో నుంచి ఊహించుకొని కథా వస్తువును మలచుకోవటం సాహిత్య రంగంలో కొత్తగా అడుగిడుతున్న యువకుడికి కష్టమైన పని. ఈ ప్రక్రియను సాధించటమే కాక, సఫలీకృతం చేసికొన్న యోగ్యత, పరిపూర్ణంగా దక్కించుకున్న ఘనత యువకుడైన జీ.వి.యస్‌కు దక్కింది.

చారిత్రక నవల గురించి మాకు తోచిన కొన్ని వివరణలిస్తాము. తాళికోట, రాక్షసతంగడి యుద్ధాలలో విజయనగర సైన్యాలు ఓడిపోవటంతో, విజయనగర సామ్రాజ్యపు ప్రభుత్వం విజయనగరాన్ని వదలి వెళ్ళింది. ఆ సందర్భంగా అళియ రామరాయల తమ్ముడు తిరుమల దేవరాయలు విజయనగర సామ్రాజ్యపు వజ్రసింహాసనాన్ని, నిధుల్ని ముఖ్యమయిన పరిజనాన్ని విజయనగరం నుంచి తప్పించి, పెనుగొండకు తరలించుకుపోయి, పెనుగొండని విజయనగర సామ్రాజ్యానికి రాజధానిగా చేశాడు. అప్పటికే తిరుమల రాయడు వయోవృద్ధుడు. ఆయన తన ముగ్గురు కుమారులలో శ్రీ రంగరాయలను పెనుగొండకి, రామరాయలను శ్రీరంగపట్నానికి, వేంకటపతి దేవరాయలను చంద్రగిరికి అధిపతులుగా నియమించాడు. పెనుగొండకు రాజధాని మార్చిన కొద్ది కాలానికి తిరుమల రాయడు మరణించాడు. ఆ ముగ్గురిలో పెద్దవాడు శ్రీ రంగరాయలు పెనుగొండను పదేళ్ళు పాలించినా, ఎన్నో యుద్ధాలు చేసి ఎన్నో కష్టాలు పడ్డాడు. ఆయనకి సంతతి లేదు. రామరాయలు శ్రీరంగపట్నాన్ని పాలించినా శక్తివంతమైన ప్రభువుగా పేరు

సంపాదించుకోలేదు. తన అధీనంలో వున్న కొన్ని రాజ్య భాగాలు పోగొట్టుకున్నాడు. ఆయనకి ఇద్దరు పిల్లలున్నా, ఆయన మరణకాలానికి వారు చిన్నపిల్లలు. ముస్లిమ్ దండయాత్రలభయం కారణంగా, సమర్థుడైన రాయ వంశీకుడు రాజ్యభారాన్ని వహించాలనే సామంతుల కోరిక మేరకు, వెంకటపతిదేవరాయలు విజయనగర సామ్రాజ్య శేషభాగానికి అధిపత్యం వహించాడు. వేంకటపతిదేవరాయల వ్యక్తిత్వం, ఆయన ప్రాజ్ఞత కలసి వచ్చి, కొండవీడు మినహా మిగతా విజయనగర సామ్రాజ్య భాగాలన్నీ ఆయన అధిపత్యంలోకి వచ్చాయి. దక్షిణాది సామంత రాజులందరూ ఆయన అధికారాన్ని అంగీకరించారు. ఈ విధంగా వేంకటపతిదేవరాయల పరిపాలన, ఆయన తదనంతరం వారసత్వాన్ని గురించి జరిగిన ఘర్షణలు, చివరికి వేంకటపతిదేవరాయల అన్న మనుమడు రామదేవరాయలు పట్టాభిషిక్తుడవటం ఈ నవలలోని కథాంశం.

ఈ కథావస్తువు ఎన్ను కోటంలో యువకుడు జీ.వి.యస్ తన ప్రత్యేకతని ప్రదర్శించారు. ఆయన అదృష్టమేమో, అప్పటివరకు ఈ కథావస్తువును స్పృశించిన రచయితలు లేరు. చారిత్రక నవలా రచనా రంగంలో అప్పటికే కాలూనిన విశ్వనాథ, నోరి నరసింహశాస్త్రి, మునిమాణిక్యం కూడా తెలుగుదేశ చరిత్రలోని బహు ప్రాముఖ్యత కలిగిన ఈ ఘట్టాన్ని సాహిత్యపరంగా దర్శించలేదు. కొత్తగా విశ్వవిద్యాలయ విద్యాభ్యాసం పూర్తిచేసుకుని, సాహితీరంగంలో దిక్కులు వెతుకుతున్న యువకుడు జీ.వి.యస్ కి ఈ చారిత్రకాంశం దృష్టికి రావటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే.

చారిత్రక నవల రాయటంలో అనూచానంగా కొన్ని నియమాలు పాటింప బడుతున్నాయి. ఈ నియమాలు పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రపంచంలోనూ అచర ణీయమైనవే – తెలుగు చారిత్రక నవలా రచయితలు కూడా అనుసరించారు. అవి ప్రధానంగా ఇ0వి:

1. చరిత్రలో ప్రధాన ఘట్టాలను, సర్వులూ అంగీకరించినవిషయాలను చారిత్రక నవలా రచయిత మార్పు చేయకుండా వాడుకోవాలి.

2. చారిత్రక పాత్రలు కాని పాత్రలను కథానుగుణంగా సృష్టించుకోవచ్చు.

3. చారిత్రక ఫలితాలకు రచయిత తోచినరీతిలో అవసరమనుకుంటే వివరణ

యివ్వవచ్చు.

4. కథాగమనంలో అవసరమైన నేపథ్యం సృష్టించే బాధ్యత చారిత్రక రచయితపై వుంది.

పై నాలుగు సూత్రాలలో మొదటిది అత్యంత ప్రధానమైనది. చారిత్రకంగా ప్రతిపాదితమైన సంఘటనలను మార్చే అధికారం రచయితకి లేదు. పై సూత్రాలలో నాల్గవది రచయితకి చాలా స్వాతంత్ర్యం యిస్తుంది. అయినా అది ముళ్ళకిరీటం లాంటిది. ఎందుకంటే, తత్కాలీన చారిత్రక నేపథ్యం గురించి సంపూర్ణ అవగాహన వుంటేనే నవలా రచయిత సరి అయిన రచన చేయగలడు.

పై సూత్రాల నిర్దేశకత్వం దృష్ట్యా నవలను పరిశీలనచేస్తే, ప్రస్తుత కథా వస్తువును యువకుడైన జీ.వి.యస్ అద్భుతంగా తీర్చిదిద్దారు.

ఈ చారిత్రక నవలలో ముఖ్యమైన పురుష పాత్రలు వేంకటపతి దేవరాయలు; ఆయన బావమరది జగ్గరాయలు; ఆంతరంగికుడు, మండలాధీశుడు అయిన యాచమనాయకుడు. నవలలో వేంకటపతి దేవరాయలుగా చిత్రింపబడిన సార్వభౌముడు నిజానికి చరిత్రలో రెండవ వేంకటపతి దేవరాయలు. అచ్యుతదేవరాయల మరణానంతరం (క్రీ.శ. 1542) ఆయన కుమారుడు వేంకటాద్రి అనే బాలుణ్ణి వేంకటపతిదేవరాయలుగా విజయనగర సామ్రాజ్యాధిపతిని చేశారు. కానీ ఆ మొదటి వేంకటపతిదేవరాయలు కొద్ది కాలానికే అతని మేనమామ సలకం తిరుమలరాజు చేతిలో దుర్మరణం పాలయ్యాడు. మొదటి వేంకటపతి దేవరాయలకి చరిత్రలో చెప్పుకోదగ్గస్థానం లేదు. బహుశః ఆ కారణంచేతనో, కథాగమనం దృష్ట్యా అనవసరమనో, రెండవ వేంకటపతిదేవరాయలను వేంకట పతి దేవరాయలుగానే రచయిత చిత్రించారు.

ఈ నవలలో చిత్రించబడిన వేంకటపతిదేవరాయలు క్రీ.శ. 1586 లో రాజ్యాని కొచ్చి, క్రీ.శ. 1614 వరకు పరిపాలన చేశాడు. రాజ్యానికొచ్చిన కొత్తల్లో ఉత్తరానవున్న ముస్లిమ్ రాజ్యాలనుండి – ప్రధానంగా గోల్కొండతో యుద్ధాలు సంభవించినా, అన్నిటినీ తట్టుకుని విజయం సాధించి, కొండవీడు మినహా కృష్ణకు దక్షిణంగావున్న తెలుగు కన్నడ తమిళ కేరళ దేశాలపై అధిపత్యాన్ని నిలబెట్టుకున్నాడు.

సామంతరాజు లందరినీ తగిన రీతిలో కట్టడిచేసి తన అధీనంలో వుంచుకున్నాడు. ప్రజారంజకుడై, మండలాధీశులందరికీ అభిమానుడై రాజ్యపాలన కొనసాగించాడు. వేంకటపతిదేవరాయల పాత్రను, ఆ సార్వభౌముని వ్యక్తిత్వాన్ని కళ్ళకు కట్టినట్లు ఈ నవలలో చిత్రించాడు రచయిత.

వేంకటపతి దేవరాయల బావమరిది జగ్గరాయలు మండలాధీశుడు. మహావీరుడు. బావగారికి రాజ్యపాలనలోను, యుద్ధరంగంలోను సహాయభూతడుగా నిల్చిన వ్యక్తి. అయితే, వేంకటపతి రాయలకి సంతానం లేని కారణంగా జగ్గరాయలుకి దురాలోచన కలిగింది. జగ్గరాయలు చెల్లెలైన వేంకటపతి దేవరాయల చిన్న భార్య గర్భవతి అని ప్రచారము చేసి, ఒక బ్రాహ్మణ పసికందును తెచ్చి, బాయాంబకు పుట్టిన పుత్రుడుగా వేంకటపతి దేవరాయలను నమ్మించాడు. కానీ కొద్ది కాలానికి మేధావి అయిన వేంకటపతి దేవరాయలు ఆ మోసాన్ని గ్రహించాడు. కాని, రాజ కుటుంబ గౌరవానికి భంగం కలుగుతుందని ఆ మోసాన్ని బయటపెట్టలేదు. బాయాంబను, జగ్గరాజును శిక్షించలేదు కానీ, తన అన్న రామరాయల కొడుకైన శ్రీరంగ చిక్కరాయలను శ్రీరంగ దేవరాయలుగా, యువరాజుగా పట్టాభిషిక్తుణ్ణి చేశాడు. రాజ్య సుస్థిరతకు ఆ చర్య అవసరమని మండలాధీశులందరినీ ఒప్పించాడు వేంకటపతి దేవరాయలు. యాచమ నాయకునికి మాత్రం బాయాంబా జగ్గరాయలు మోసాన్ని వివరించి, శ్రీరంగదేవరాయలకి కుడిభుజంగా వుండమని ఆదేశించాడు. అయితే, వేంకటపతి దేవరాయలను మరణానంతరం జగ్గరాయలు మండలాధీశుల సాయంతో శ్రీరంగ దేవరాయలను మోసంచేసి. అతణ్ణి అతని కుటుంబాన్ని బంధించాడు. బాయాంబ పుత్రుని పేరుతో జగ్గరాయలు రాజ్యపాలన మొదలుపెట్టాడు.

యాచమ నాయకుడు వేంకటపతిరాయలయందు అమితమైన భక్తి కలవాడు. మహావీరుడు, వెలుగోటి మండలాధీశులందరూ ఆయన అనుయాయులు, బంధువులు, యాచమ నాయకుడు గొప్ప దేశభక్తుడే కాక రాజ నీతిజ్ఞుడు కూడా. శ్రీరంగరాయల కుమారుణ్ణి చెరసాలనుంచి తప్పించాడు. అయితే, ఆ సంగతి కనిపెట్టిన జగ్గరాయలు తన అధికారానికి ముప్పుతప్పదని తలంచి శ్రీరంగదేవరాయలను సకుటుంబంగా హత్య చేశాడు. యాచమనాయకుడు బాలుడైన రామదేవరాయల్ని

జాగ్రత్తగాకాపాటడమేకాక, తన మండలాధీశుల సహాయంతోను, రఘునాథరాయల సమ్మతితోను, బాలుడైన రామదేవరాలయనలు వెల్లూరు కోటలో పట్టాభిషిక్తుణ్ణి చేశాడు. అందరినీ కూడ కట్టుకొని జగ్గరాయలను హతమార్చాడు. చంద్రగిరిని స్వాధీనపర్చుకొని రామ దేవరాయలను సామ్రాజ్యాధిపతిని చేస్తాడు. ఆ విధంగా యాచమ నాయకుడు వేంకటపతి దేవరాయ లప్పగించిన బాధ్యత నెరవేర్చిన దేశభక్తుడు, స్వామి భక్తుడు. జగ్గరాయల శౌర్యప్రతాపాలు, అతని నిరంకుశ స్వభావం, దుర్మార్గం; యాచమ నాయకుని ప్రభుభక్తి, దేశభక్తి, అతని ఉన్నతమైన ఆశయాలు రాజనీతిజ్ఞత,పరిపాలనా దక్షత సౌమనస్యం – జీ.వి.యస్. ఈ నవలలో చిత్రికరించిన తీరు గమనించదగ్గది.

ఈ నవలలో ప్రధానమైన స్త్రీ పాత్రలు కొండాంబ, బాయాంబ, రాగమంజరి. కొండాంబ, బాయంబలు గొబ్బూరివంశపు ఆడపడుచులు; జగ్గరాయల అక్కచెల్లెళ్ళు; వేంకటపతిదేవరాయల భార్యలు. వీరిద్దరూ చారిత్రక ఉనికి వున్న పాత్రలే. పట్టపురాణి కొండాంబలో రాణివాసపు హుందాతనాన్ని, బాయాంబలో మాతృత్వపు కాంక్షని చాలా సహజంగా వర్ణించారు జీ.వి.యస్ (వేంకటపతి దేవరాయలకు ఆరుగురు భార్యలని, ఆరుగురికి సంతానం లేదని ప్రఖ్యాత చారిత్రకులు ఓరుగంటి రామచంద్రయ్యగారు తెల్పారు. కానీ ఇరువురు భార్యలకే కథతో సంబంధం వుంది కనక, ప్రస్తుత రచయిత తక్కిన భార్యల విషయం ప్రస్తావించకపోయింవుండవచ్చు.)

వేంకటపతి దేవరాయల భార్యలిరువురికి సంతానం లేకపోవటంతో జగ్గరాయల పన్నాగానికి అంగీకరించటం కథలో ప్రధానాంశమయింది.

ఈ నవలలోని రాగమంజరి పాత్ర కల్పిత పాత్ర. రాగమంజరి ఆస్థాన నర్తకి అయినా, వేంకటపతిదేవరాయలపై అమితమైన భక్తి విశ్వాసాలున్నాయి. జగ్గరాయల కుట్ర వేంకటపతిదేవరాయలకి అభిమతం కాదని తెలిసికొన్న రాగమంజరి, యాచమనాయకునికే తన శక్తికొలది సహాయం చేసింది. కల్పితపాత్ర అయిన రాగమంజరి పేరు ఈ నవలకి పెట్టడం, ఇది చారిత్రక నవల అయినా సృజనాత్మక రచన అని పాఠకులకి తెలియచెప్పటం రచయిత ఉద్దేశం కావచ్చు. లేదా తను సృష్టించిన పాత్రమీది మమకారమేమో!

రాగమంజరి నవలలో భాష సరళ గ్రాంథికం. చారిత్రక నవలలో రాయటానికి

సరళ గ్రాంథికం చాలా అనువై నట్టిది. ఈ కాలంలో చారిత్రక నవలలు ఎవరు రాసినా కొన్ని పాత్రలలోనైనా సరళగ్రాంథికంవాడక తప్పదేమో!

ఈ చారిత్రక నవలలో యువకుడైన జీ.వి.యస్. కవితాధోరణి చాలా చోట్ల బాసించి, నవలకి నిండుతనాన్ని చేకూర్చింది. ఉదాహరణ ప్రాయంగా కొన్ని–

1. సభ కన్ను తెరచెను.

2. అతని మాట లాతని భృకుటిలో ముడి వడును. కన్నుల కూడిగ మొనర్చును.

3. ఆమె చంద్ర దర్శనమున చంద్రకాంత శిలవలె చెమ్మగిల్లినది.

4. దేశము ద్వంద్వ యుద్ధమునకై కసరత్తు చేయుచున్నట్లుండెను.

5. మధుర సైన్యము మాత్సర్య సముద్రము పొంగి పొరలినట్లుండెను.

ఈ విధంగా కవితాశోభ గల వాక్యాలు రచనకు శోభను చేకూర్చాయి. ఆసాంతం ఏకబిగిని చదివించేటట్లుగా వుంది ఈ చారిత్రక నవల. అంత చిన్న వయసులో అంత చక్కని చారిత్రక నవల రచించిన జీ.వి.యస్. ఆ ప్రక్రియను కొనసాగిస్తే, మరికొన్ని సుందరమయిన మణిహారాలు తెలుగు సాహిత్య సరస్వతికి అలంకారాలయ్యేవి.

ఈ నవల 1958 లో రచింపబడి, ప్రచురింపబడింది. బి.ఓ.యల్., ఇంటర్‌మీడియేట్ తరగతులకు పాఠ్యంగా చాలా కాలం వుండేది. విద్యార్థులలో కూడా ప్రచారం పొందింది. అటువంటి 'రాగమంజరి' ని షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘం వారు ప్రచురిస్తున్నందుకు అభినందనీయులు

1–5–96

సికింద్రాబాదు **ముక్తేవి లక్ష్మణరావు**

నవమల్లిక:

తెలుగు సాహిత్యంలో స్వాతంత్ర్యానంతరం నవలా ప్రక్రియ బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చిందనటం నిర్వివాదాంశం. తెలుగు నవల, అందులోనూ సాంఘిక నవల, పందొమ్మిది వందల ఏభై తర్వాత మరీ వేగాన్ని పుంజుకుని, మధ్యతరగతి జీవన విధానానికి అద్దం పట్టింది. సామాజిక స్పృహ నీడలాగ నవలా రచనతో కలసి నడిచింది. సాంఘిక నవల తెలుగింటి నవలగా రూపుదిద్దుకుంది. కుటుంబ వ్యవస్థ – ఆ కుటుంబాలలో వ్యక్తులు – ఆస్తివుందని అహంకరించే పెద్దలు – ప్రేమ వివాహాలవైపు పరుగులు తీస్తున్న పిన్నలుచ ఆదర్శ మూర్తులుగా నిలవాలనే సంకృంతో నవ సమాజం వైపు దృష్టి సారించిన యుపకులు, – ఇలా జీవితరంగంలో అనుక్షణం బతుకుపోరాటంలో కనిపించే విభిన్నమైన వ్యక్తులు పాత్రధారులై నవలా రంగంలో ప్రత్యక్షమవుతున్నారు. శైలిలో, అభివ్యక్తిలో కూడా నవలా రచనలో కొత్త ధోరణులు ప్రబలాయి.

సమసమాజ నిర్మాణావశ్యకత కథాంశంగా తీసుకురావాలనే స్పందన యువ రచయితల్లో బలంగా నాటుకుంది. మనిషిని మనిషిగా గుర్తించాలనే మానవతా వాదం రచయితల్లో బాగా పాదు చేసుకుంది.

ఈ నేపథ్యం లోంచి వెలుగులోకొచ్చిన సాంఘిక నవల 'నవమల్లిక.' 1968లో ముప్పయి రెండేళ్ళు నిండిన యువకుడైన జీ.వి.యస్ కలం నుంచి వెలువడిన 'నవమల్లిక' నవనవోన్మేషశాలినియైన ప్రతిభకి ప్రతీక!

'నవమల్లిక' లో కథావస్తువు మధ్యతరగతి కుటుంబ వ్యవస్థే ఈ నవలలోని ముఖ్యమైన నాలుగు పాత్రలను నాలుగు కోణాలుగా భావిస్తే, ఆ నాలుగూ ఒక చోట మానవత్వానికి మంగళహారతి పట్టడం ఈ కథాంశంలో పరాకాష్ఠ. యువకుడైన రచయితగా జీ.వి.యస్. యువకులకుండవలసిన ఆదర్శాలను, అభ్యుదయ భావపరంపరలను హరి పాత్ర ద్వారా పోషిస్తూ, మానవతా విలువలకు పట్టం కట్టారు ఈ నవలలో.

హరి, మధు, హేమ వరంగల్ నుండి జీపులో హైదరాబాదుకు బయలుదేరటం తో కథ కదిలింది. జీపు పల్లెటూరు పక్కగా పరిగెడుతుంటే, ఊరి పొలిమేరలో ఓ

పాక నుంచి 'చచ్చాను బాబోయ్' అనే ఆర్తనాదం వినిపించింది. నడుపుతున్న జీప్‌కు బ్రేక్ వేశాడు మధు. పాక తలుపును ఒక తన్ను తన్నాడు హరి. ఉక్కులాంటి ఏభైఏళ్ళ ముసలాడు పద్దెనిమిదేళ్ళ పిల్లపై అత్యాచారం చేయబోతున్న దృశ్యం – ఆ కామాంధుణ్ని తన్ని, పిల్లని రక్షించాడు హరి.

ఈ అనాథను మనతో తీసికెడదాం అది హేమ.

వెంటనే అంగీకరించాడు హరి.

"మనిషితోబాటు బాధ్యతలు వెంటవస్తాయి" హెచ్చరిక చేసాడు మధు.

'బరువెత్తుకున్నాను, ఒక మోయకతప్పదు' – హరి ఆ పిల్లతో జీపువైపు నడిచాడు...ఆ పిల్ల మల్లవ్వ తరవాత మల్లిక అయింది – ఇదే ఇందులో కథ – ఈ కథాగమనానికి ఈ నవలలోని నాలుగు పాత్రలను నాలుగుకోణాలలో నుంచి చూస్తే, రచయిత ఈ పాత్రలను ఎందు కిలా మలచారో, ఈ పాత్రల ద్వారా సామాజిక ప్రయోజనాన్ని ఎలా సాధించారో కూడా స్పష్టమవుతుంది.

ఆనాడు ఆ పాకలోంచి బయటలోకంలోకి తెచ్చిన మల్లవ్వను, ఆధునిక యువతిగా, సంస్కారవతిగా తీర్చిదిద్దాలనే ఆశయంతోనే మల్లికగా ఆధునిక సమాజంకి పరిచయం కలిగించాడు హరి. చదివించాడు. ఆమెలోని సృజనాత్మక శక్తిని గుర్తించాడు. నాటకాలు వేయించాడు. ఒక వ్యక్తిత్వం రూపుదిద్దుకొనేలా ఆమెను పెంచాడు. ఆమెనే వివాహమాడటానికి అతని సంస్కారం అంగీకరించలేదు. అత్తకూతురు హేమ రేపిన ఆశలు అతని వెంటాడుతూనేవున్నాయి.

విదేశాలకు వెళ్ళి చదువుకుని తిరిగివచ్చిన హరి, మరెన్నో అభ్యుదయ భావపరంపరలు మోసుకొచ్చాడు. మనిషి మానవతావాదిగా ఎంతో ఎదిగిపోయాడు. మధు మరణించాడని తెలిశాక, హరి మనసు ఆవేదనతో కృంగిపోయింది. ధర్మాన్ని రక్షించాలనే దీక్షతో మనసు పరుగులెత్తింది. కోర్టులో దావావేసి, ఆస్తిలో సగ భాగం మాలతికి యింపించిన సౌజన్యమూర్తి హరి. ఏమీ ఆశించకుండా నిర్మలమైన మనసుతో మల్లవ్వను మనిషిని చేసిన నిస్వార్థపరుడు హరి. యౌవనపు పొంగుకు అడ్డుకట్టవేసి, మల్లికని చెల్లిగా చూస్తూ, ఆమె భవిష్యత్తుకు బాటవేసిన సంయమనశీలి హరి. ఆ హరినే యువకులకు ఆదర్శమూర్తిగా హిమాలయోన్నత శిఖరంపైన నిలబెట్టారు రచయిత.

ఒక బీదపిల్ల అయిన మాలతిని ధనవంతుడయిన మధు, తల్లితండ్రులను ఎదిరించి ప్రేమ వివాహం చేసుకున్నాడు. మధుమంజరి సౌండ్ సిండికేట్ అనే పెద్ద రేడియో వ్యాపార సంస్థను తండ్రి ఆగ్రహానికి గురియై వదులుకున్నాడు ప్రేమకై జీవితంలో ఎన్నో కష్టాలను ఓర్చిన యువ ప్రేమికుడు మధు. లలితతో జీవితాన్ని పంచుకున్న మధు, ప్రేమించిన స్త్రీకి న్యాయం చేకూర్చాలనే ధర్మానికి కట్టుబడిన ఆదర్శవాది. తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకోడానికి అహర్నిశలూ కృషిచేసిన యువకునిగా మధు పాత్ర చిత్రించారు రచయిత.

హరిని ఆరాధిస్తూనే, ఆ మాట ఖచ్చితంగా పైకి చెప్పలేక మనసులో మధనపడిన యువతి హేమ. మల్లికతో హరి స్నేహాన్ని అపార్థం చేసుకుంది. విద్యావతిగా ఎదిగిపోతూ, డాక్టరయిన హేమ, మరణించిన అన్న పేర 'మధు నర్సింగ్ హోమ్' స్థాపించింది. చివరకు ఆ నర్సింగ్ హోమ్‌లోనే, అనాధగగా వచ్చి, పిల్లను కని మరణించింది మల్లిక. క్షమాగుణాన్ని గుండెనిండా నింపుకుంటూ, మల్లిక ప్రసవించిన పసిగుడ్డును ఒళ్ళోకి తీసుకుని మతృమూర్తి అయి, హరి చేయి అందుకుంది హేమ ఆ పసిగుడ్డే "నవమల్లిక".

ఈ నవలలో నాయిక అనదగిన మల్లవ్వ, హరి అండదండలతో మల్లిక అయింది. వయోజన విద్య నేర్చింది – నాటకాలు వేసింది. హరితో స్నేహాన్ని లోకం అపార్థం చేసుకునేంతవరకు పెంచింది మల్లిక. స్నేహాన్ని వివాహ బంధంగా మార్చాలని కాంక్షించింది మల్లిక. కానీ, హరి వ్యక్తిత్వం ముందు నిలవలేక, యౌవనపు పొంగులోచ మోసగాడైన చంద్రాన్ని నమ్మింది. మద్రాసుకు లేచిపోయింది అతనితో. కానీ సినిమా తారగా ఎంత పెరిగిపోయినా, చివరకు పతితయై, మధు నర్సింగ్ హోమ్‌లో పిల్లనుకని, హేమ కందించి కళ్ళుమూసింది మల్లిక. తన సంపాదనలో కొంత హరిహర కళా భవనానికి, కొంత మైనరు బాలికకి, కొంత చంద్రానికి ముట్టచెప్పమని విల్లురాసిన మల్లిక సంస్కారం తలుచుకుంటే పాఠకుడికి కళ్ళు చెమర్చక మానవు.

హరి, మధు, హేమ, మల్లిక – నలుగురు నాలుగు కోణాలు. నలుగురిని నాలుగు కోణాలనుంచి చూస్తే మూర్తీభవించిన మానవతా మూర్తులు. గడ్డి పూవును మల్లికగా చేసిన హరిలాటి నిస్వార్థపరులు, సంస్కారులూ; ప్రేమించిన పిల్లకోసం

ఆస్తిని, తల్లితండ్రుల్ని వదులకోవటానికి వెనుకాడని ప్రేమ మూర్తి మధులాంటి యువకులూ; తన వ్యక్తిత్వాన్ని పెంచుకుంటూ, డాక్టరుగా ఎదిగిపోయిన హేమలాంటి యువతలూ – వీరే మన సమాజం కోరుకునే వ్యక్తులు. సామాజిక స్పృహతో అడుగడుగు ముందుకేస్తున్న యువతని అద్దంపట్టి చూపారు రచయిత ఈ నవలలో.

హరిలో సంయమనాన్ని, హేమలో ఆత్మస్థైర్యాన్ని, మధులో త్యాగశీలాన్ని, మల్లికలో లోకంలోని మోసాన్ని గుర్తించలేని అమాయకత్వాన్ని, మాణిక్యాంబలో మూర్ఖత్వాన్ని, రామచంద్రయ్యలో అహంకారాన్ని, చంద్రంలో మోసకారితనాన్ని, – ఇలా మానవ ప్రకృతిలో వుండే రకరకాల తత్వాలకు రూపకల్పన చేయబడింది ఈ నవలలో.

రచయిత ఈ నవలకి 'నవమల్లిక' అని పేరు పెట్టి, నవతని పరోక్షంగా ప్రోత్సహించా రనిపిస్తుంది. నవత, యువత అనేవి సమాజానికి రెండు కళ్ళు. ఆ రెండు కళ్ళూ వెలుగుబాటవైపే నడవాలన్నది రచయిత లక్ష్యం.

ఈ సాంఘిక నవలపై, కథ దృష్టితోనే కాక, శిల్పందృష్ట్యా, అభివ్యక్తీ కరణదృష్ట్యా కూడా రచయిత ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ వహించారు.

)

ఈ నవలలో శాకుంతలనాటకం వేయబడింది.

కన్యాశుల్క నాటకం ముచ్చటింపబడింది.

హరిహర నాటక కళాపరిషత్తు ప్రారంభింపబడింది.

అమెచ్యూర్ నాటక సంఘాల కడగండ్లు చర్చించబడ్డాయి.

వయోజన విద్యా సూత్రాలు వివరించబడ్డాయి–

– సమాజంలో ఆధునికతకు దగ్గరగావున్న అన్ని అంశాలు స్పృశింపబడ్డాయి.

ఇవే కాకుండా, ఈ నవల సాంఘిక నవలే అయినా, నిత్య సత్యాలు కొన్ని సంభాషణల ద్వారా చెప్పించటం చాలా సమయోచితంగా వుంది.

1. మనం విషం తింటున్నా మన ఎదుటివారికి అమృతమే పంచి పెట్టాలి సుమా!

2. పరాధీనపు బ్రతుకు పాపకూపం లాంటిది. స్వయంభద్రత లేని బ్రతుకు

గాలిలో పెట్టిన దీపం లాంటింది. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్య లేని బ్రతుకు గాను గెద్దు వంటిది.

3. జాతిని ప్రతిబింబించేది నాటకం. ఆ నాటకానికి నటీనటులు ప్రాణం. ఆ ప్రాణం పాడైతే ఆ నాటకం పాడు. ఆ నాటకం పాడైతే జాతి పాడైనట్టే – ఇలాంటి వింకెన్నో జీవితానికవసరమైన మధురమైన సూక్తులున్నాయి ఇందులో.

ఈ నవల ఆసాంతం చదివాక దీనిలో వున్న రసమేమిటని నన్ను నేను ప్రశ్నించుకున్నాను 'ధర్మవీరేవ రసానాం రసః' అనేది స్ఫురణకి రాగానే, మరోసారి చదివి, ఆనవలలో ధర్మవీరం వుందని నిశ్చయించాను. మరి పాఠకు లేమంటారో!

కథానికలు:

ప్రపంచ సాహిత్యంలో పందొమ్మిదవ శతాబ్దం అన్ని రంగాలలోను ప్రత్యేకత సాధించినట్టే, కథారంగంలోనూ ప్రత్యేకతను సాధించింది. పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రక్రియలన్నీ భారతీయ సాహిత్యాన్ని ప్రభావితం చేశాయి. సంఘ సంస్కరణోద్యమాలతోపాటు సాహిత్యోద్యమాలు బెంగాలు లోనే ప్రారంభమయి అన్ని రాష్ట్రాలకి ప్రాకాయి. ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలు అన్నీ తెలుగు సాహిత్యంలోకి చొచ్చుకొచ్చినట్లే, కథానిక కూడా ప్రవేశించి, ప్రాణంపోసుకు నిల్చింది. యుగకర్త గురజాడ తెలుగులో మొదటి కథా రచయితగా ఒక స్థానాన్ని సంపాదించుకోవటం గుర్తింపదగ్గ విషయం. కథానికా రచయితలుగా శ్రీపాద, చింతా, మొక్కపాటి, మల్లాది, కొడవటిగంటి మొదలైన వారెందరో తెలుగు సాహిత్యంలో ఆదర్శప్రాయులు.

కథానికలో ముఖ్యమైన అంశాలు రెండు: సమాజంలోని సంఘటనలు, వ్యక్తిగత అనుభవాలు ఏకోన్ముఖంగా రచనలో సాగటం, శిల్పానికి ప్రాధాన్యత వుండటం, వాస్తవికత కథకి ఊపిరిలా నిలవటం – తెలుగు సాహిత్యంలో కథానికకున్న స్థానాన్ని ఎవరూ తప్పించలేరు.

కథానికారచన కూడా జీ.వి.యస్ చేపట్టారు అని తెలిసినప్పుడు నాకు చాలా ఆనందం, ఆశ్చర్యం కలిగాయి.

జీ.వి.యస్. కథలు ఆరు. అందులో రెండు గల్పికలు. మొదటి రెండు కథలూ

ఆగష్టు 1951, డిశంబరు 1951లో వచ్చిన కథలు. రచయిత ఇంటర్మీడియట్ విద్యార్థిగా వున్న రోజులవి. గల్పికలు రెండు. 1976 జనవరి, సెప్టెంబరులలో వచ్చినవి. అంటే కథాప్రక్రియని స్పృశించి వదిలేశారనేది స్పష్టం. అయితే, విద్యార్థిగా వుండగా కథారచన చేపట్టిన రచయిత, కథారంగంలోకి ప్రవేశించకుండా దానిని పక్కకి పెట్టడానికి గల కారణం ఒక్కటే – కథానికా ప్రక్రియపై చిన్నచూపు కాదు – సాహిత్య వికాస వ్యక్తిత్వం దినదినాభివృద్ధి చెందిపోవటమే – కనుకనే, జీ.వి.యస్.గారు వీరరసం స్కుబహ్మణ్యంగారిలాగ, సాహిత్య విమర్శకారునిలాగా ఎదిగి రావటం జరిగింది. అందుకు వారు అభినందనీయులయినా, కథానికా రచనకూడా కొనసాగిస్తే బాగుండేదనిపిస్తుంది.

"అంతలోనే మార్పు" అనేది సాంఘిక వ్యవస్థలో బాల వితంతువుల పరిస్థితుల్లో వుండే అస్తవ్యస్తత వలన మంచి సంసారాల్లో దంపతుల మధ్య వచ్చే అపార్థాల గురించి చెప్పిన కథ. అయితే, జ్ఞాననేత్రం తెరచుకుంటే, అపార్థాలు తొలగిపోటం ఎంతసేపూ? – అంతలోనే మార్పు వచ్చేస్తుంది. ఈ కథలో సత్యనారాయణరావు కట్నం తీసుకుంటే తన చదువుకే అవమానమని భావించి కట్నం లేకుండా ప్రసన్న ఫోటోచూసి పెండ్లి చేసుకున్న సంస్కారి. మరి ఆ సత్యనారాయణ తరువాత తరువాత భార్యను వేధించటం, కొట్టటం, ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టటం చేస్తాడు – బాల వితంతువైన రామక్క సాహచర్యంలో, ఆమె తన భార్యపై వుండే ఆసూయతో చెప్పే మాటలన్నీ నిజమని విశ్వసించిన అవివేకి. మామగారికి కుష్ఠ రోగమొస్తే ఎవరూ దగ్గరకు రాకపోయినా సేవ చేసిన ప్రసన్న సహృదయత్వాన్ని గుర్తించలేని అహంకారి. రెండు నెలలు భార్య పుట్టింట్లో వుండివస్తే, రామక్క మాటల ప్రభావంతో భార్యను శంకించిన మూర్ఖుడు – అయితే, అతను చివరకి ఎలా మారాడూ, – బాలవితంతువయిన రామక్క అవినీతి ప్రవర్తన గమనించినపుడు – శీలవంతురాలు కాని రామక్క తన భార్యపై కల్పించిన అనుమానాన్ని ఇంతవరకు పెంచి పోషించాడు – కానీ, ఎప్పుడైతే విషయం తెలుసుకున్నాడో వెంటనే పశ్చాత్తప్తుడైనాడు – వివేకంతో మెలుగుతూ, చెప్పుడు మాటలు వినకుండా వుంటే, కాపురాలు సరిదిద్దుకునే అవకాశం తిరిగి లభిస్తుంది – రామక్కలాంటి వాళ్ళు పచ్చని కాపురాలను కూలగొడ్తారు జాగ్రత్త అనే

హెచ్చరిక వుంది ఈ కథలో. పరిస్థితులు అనుకూలించనపుడు ఓర్పువహించటమే మార్గం అనే సూక్తి కూడా ప్రసన్న పాత్ర ద్వారా రచయిత చెప్పి, కథను సుఖాంతం చేయటం బాగుంది. మనసు వికసిస్తే అంతలోనే మార్పు వస్తుందనీ, ఆశాకిరణం కోసం ఎదురు చూడండనీ దంపతలకు ప్రభోదం కూడా ఉంది ఇందులో.

ఇంటర్మీడియట్ చదువుతున్నప్పుడు రచించినా, భాషలో గ్రాంథిక వ్యవహారికం కలగలపుగావున్నా, భావుకత అత్యద్భుతంగా వుండటం గమనించాల్సిన విషయం. కథాకథనంలో మంచి బిగివుంది. ఉత్సుకత కలిగించే గుణం వుంది.

"సత్యానికి తల గిర్రున తిరిగింది. ఇంటికి వచ్చాడు. తలుపు తీసేసరికి గృహంలో వస్తువులన్నీ తనను హేయంగా చూచినట్లు తోచింది. అన్నీ వెక్కిరించాయి. తనొక వెధవాయిని చేశాయి." – సత్యనారాయణ మనసు మారి పోయిందని అర్థమయిపోయింది పాఠకుడికి సత్యనారాయణలో పశ్చాత్తాపం కూడ ప్రస్ఫుటంగా అర్థమయింది పాఠకుడికి.

''మర్నాడు ఉదయం ఎక్కడ లేని కాంతితో శాంతమూర్తిగా సూర్యుడుదయించాడు. లోకమెల్ల ఆనందం"–

యువ రచయితకి సత్యనారాయణలో అంతలో మార్పు వచ్చినందుకు ఆనందం కల్గింది. ఒక విధంగా నీతి కథ ఇది!

ప్రజాసేవ చేయాలనే ఉత్సాహం మదనమోహన్‌కి చిన్నప్పట్నుంచీవుంది. అయితే, ప్రజాసేవ అంటే ఏమిటో మాత్రం పూర్తిగా అవగాహన కాలేదతనికి. "ఏమున్నది, ఆ సత్రపు గదిలో రాత్రింబవళ్ళు చదవకుండా, స్వేచ్ఛగా, స్వాతంత్ర్యంతో ప్రజాసేవ చేయవచ్చు 24 గంటలూ' అంటాడు సరళతో.

చాలా ధనవంతురాలైన సరళ మోహన్‌తో ప్రజాసేవలోనేకా, జీవితంలో కూడా అతనితో కలసి నడవటానికి సిద్ధపడింది.

భార్యాభర్త లిద్దరూ డాక్టర్లయి ప్రజాసేవ మొదలుపెట్టారు – ఉచిత వైద్యం, ఉచితాన్నం ఎడతెగకుండా రోగులందరికీ అందిస్తుంటే, ఊరంతా పేరు మ్రోగిందికానీ, కొన్ని రోజులకి ఆ భార్యభర్తలు బీదవారయిపోయారు. ఎవరూ వీరిని పట్టించుకోవటంలేదు. మోహన్ మనసు కలతచెందిందిం. ఏది ప్రజాసేవ? – తను

చేస్తున్నది సరియైంది కాదా? అని మనసులో మథనపడ్డాడు.

శివానందయోగి గారి 'ప్రజాసేవ' ఉపన్యాసం విని ఆశ్చర్యపోయాడు. యోగము ద్వారా ప్రజాసేవ చేయాలనే ఆ యోగి మాటలు బాగా మనసుకి నాటుకున్నాయి మోహన్‌కి. ఆధ్యాత్మిక ప్రాతిపదికమీద వైద్యం సాగించాలనే భావం కుదిరింది. "డాక్టర్లు చేయవలసిన పని ఏదో, యేది ప్రజాసేవో, యేది స్వాతంత్ర్యమో తెలిసివచ్చింది" అంటారు రచయితం.

1950 – 55 మధ్య కాలంలో పెద్దన్నగారు బిరుదు వేంకటశేషయ్య గారి వద్ద వుండి చదువుకుంటూ, బ్రహ్మశ్రీ సాధు శ్రీనివాసశాస్త్రిగారి ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధాలకు ప్రభావితుణ్ణయ్యానని, మరికొందరు పెద్దల వలన ప్రభావితుడనై, 'ప్రజాసేవ' అనే విషయంలో స్పందించి ఈ కథ వ్రాసినట్లుగా జీ.వి.యస్. తెలియజేశారు. అయితే, వారు రాసిన ఆరు కథల్లో ఇదే మొదటి కథ – ఏదో ప్రజాసేవ చేయాలనే ఆరాటంవుండి, ఎలా చేయాలో, ఏం చేయాలో తెలియని అయోమయ స్థితిలో వున్న ఏ యువకుదయినా మదన్‌మోహన్‌లాగే ఆలోచిస్తా డనుకుంటాను!

భర్తకు చికాకు కలిగిస్తూ, భర్తపై విసుక్కుంటూ, భర్త ఆ పనీ ఈ పనీ చేయలేదని నేరాలు చెప్తూ కాలం గడుపుతున్న ఇల్లాలు పంకజం. పిల్లల్నీ, భర్తనీ ఏ విధంగానూ సరిదిద్దుకోటం రాని యిల్లాలు పంకజం. వారి ద్దరి సంభాషణలో తేలిన విషయమేమిటంటే – ఇల్లు చక్కదిద్దుకునే నేర్పరితనం ఇల్లాలికే వుండాలి. భర్తను ఎంత సాధించినా ఉపయోగంలేదు అనేది. సుశీల అంటుంది పంకజమ్మతో –

"అన్నగారికి క్రమమైన అలవాట్లు లేవని అనడంకన్నా పగలంతా ఆఫీసులో చాకిరిచేసి అలసివచ్చిన వాళ్ళను మనం ఆప్యాయంగా ఉపచరిస్తే వారి హృదయాలు తెరుకుంటాయి. అంతేగాకుండా, ఇల్లు చూసి ఇంటి ఇల్లాలిని చూడాలన్నారు. మనం సిల్కు చీరలు కట్టగానే సరికాదు, ఇంటిని పిల్లలను అదుపులో పెట్టుకోవాలి. ఇల్లు అద్దంలా వుండాలి. మనం ఆదర్శం కావాలి" అంటుంది. అంతేకాక, అన్ని బాధ్యతలు వారిమీదే త్రోసి పారేస్తే వారేం ఉరిపోసుకుంటారా అంది. అంటే, భార్యభర్తతో బాటు బాధ్యతలు కూడా పంచుకోవాలి అని ఆదర్శమైన దాంపత్య జీవితానికి మూలసూత్రాన్ని చిన్న కథలో చక్కగా వివరించారు రచయిత. కథలో ఇల్లాలికి

సత్యభామ నచ్చలేదు. ద్రౌపది నచ్చింది.

"నీ గృహ కార్యనిర్వహణం సర్వనీతి సత్తముడగు మంత్రివర్యుని విషయ విభాగంలా నడిచిపోతుంది. అతని ప్రావున భోగలాలసుడైన చక్రవర్తిలా నీ ప్రాపున సుఖిస్తా"– ఈ గొప్ప ఆనందాన్ని, అదృష్టాన్ని కలిగించిన యిల్లాలు 'వ్రతశీల'!

"పుట్టినరోజు" కథలో విషయంకన్నా కవితాంశ పాఠకుణ్ణి ఆకర్షిస్తుంది. జగన్నాథం గౌరీ దంపతులయ్యారు. ఆనాథ బాలలుగా వుండి పెరిగిన ఇద్దరి మనసులూ ఏకమయ్యాయి. "అతనికీ ఒక పుట్టిన రోజంటూ ఉన్నదని విన్నది ఆనాడే" అంటూ రచయిత జగన్నాథం స్థితిని కరుణరసాస్పదంగా తెల్పారు. అయితే, "అమ్మని మింగిన హంతకురాలిని, నాకేం తెలుస్తుంది చెప్పండి" అని గౌరీచేత అనిపించి కూడా రచయిత ఈ కరుణరసాన్ని జాలువార్చారు.

ఈ కథలో, గౌరి మాతృమూర్తి కాలేకపోవడమనే అంశం చెప్పడానికి ముందుగా, చెట్టు తొర్రలో వున్న చిలుకపిల్లను గురించి గౌరి మాట్లాడటం, ఆ తర్వాత, చిలుక తల్లిని గండుపిల్లి కొరికివేయటం, చిలుక పిల్లను ఆ పిల్లి ముద్దుపెట్టుకుని చెట్టుతొర్రలోకి తీసుకుపోయింది ఒక కల వచ్చినట్టుగా గౌరిచేత చెప్పించారు రచయిత. కానీ చివరకు గౌరీ ప్రసవించింది. బిడ్డ మృతిచెందాడు. ఈ విషాదం జగన్నాథాన్ని గౌరిని పూర్తిగా కదిలించివేసింది. "ఇక నా గౌరి తల్లికావడం కల్ల, నేనీరోజున పుట్టివుండటం కల్ల" – నిస్పృహతో నీరుకారిపోయాడు జగన్నాథం.

"ముగిసిన భరతవాక్యంలా, మొదలయ్యే క్రొత్త కథకు నాందీవాక్యంలా హాస్పటలు గోడగడియారం పన్నెండు కొట్టింది."

భరత వాక్యం, నాందీ వాక్యం అనేవి రెండూ నాటక సంబంధమైన పరిభాషాపదాలే. తుది, మొదలు అనే అర్థంలో వాడబడటానికి ఈ పదాలు ఎన్నకోటం సముచితంగా వుంది.

"కలతనిద్ర లేచిన రోడ్డు పుడమితల్లి ఒడిలో మరలా పవ్వళించింది."

"పుస్తకంకన్నా ముందే అతని అశ్రుబిందువొకటి ఆమె దోసిట్లో ముత్తెపు చిప్పలోని స్వాతి చినుకులా నిలిచింది."

"మాతృ ప్రేమలా వెన్నెల లోకంమీద ఒలికిపోయింది."

"ఆమె కన్నులలో సూర్యుని కోల్పోయిన సంధ్యారుణ కాంతులు పోగు పడ్డాయి" ఇలాంటివి ఇంకెన్నో ఈ కథకి కవిత్వాన్ని పూశాయి.

గల్పికలు రెండూ 1976 లో రాసినవే. రచయిత యువభారతి కార్య కలాపాలలో ఉక్కిరిబిక్కిరవుతూ, అవిశ్రాంతంగా కృషి చేస్తున్న రోజులవి.

"రచయితల భార్యలూ – రాత్రి జాగరణలూ" – ఈ శీర్షిక వంకతో భార్యా భర్తల సంభాషణలో "మీరు పెందరాళే ఇంటికి రావాలి – ఇది కొత్త సంవత్సర తీర్మానం" – అంటుంది ఇల్లాలు. ఈ శీర్షికలో అంశం ఒక్కటే – కార్యసాథకుడు రాత్రింబవళ్ళు, కష్టసుఖాలు లెక్కింపడు. భర్తృహరి చెప్పినట్లుగా, ఒకచో నేలను పవ్వళించుచ ఒకచో ఒప్పారు పూ సెజ్జపై, ఒకచో శాకము లారగించు, ఒక్కొతరిం శాల్యోదనం, ఒకచో బొంతధరించు........" ఇలా కార్యసాధకుడైన కార్యకర్త అర్థరాత్రి పన్నెండు దాటాక ఇంటి తలుపుకొట్టాడు. అంటే రెండు ముళ్ళు ఒకటైన సమయం. "ఆ రెండు ముళ్ళకు మల్లెనే పాతకు భరతవాక్యం పాడి, కొత్తకు నాందీ వాక్యం పలికే అదృష్టం ఏ దంపతులకు లభిస్తుంది!" అంటారు చివరలో, 'రెండు ముళ్ళు' శీర్షికలో.....

నామకఱణం శీర్షికలో పిల్లకి సీత పేరుపెట్లాని తండ్రి, ఆ పేరు వద్దని తల్లి వాదించుకోటం అంశం. సీత అనగానే వనవాసం, రావణాసురుడు జ్ఞాపకమొస్తున్నారంటుంది భార్య. కానీ, భర్త ఆమె మాటల్ని చమత్కారంగా ఖండించి, "నా జాతిని చూచి పేరు పెట్టుకున్నాను. సీత సుమంగళి. సీత వధువు, సీత పత్ని, సీత సంతానవతి, సీత పతివ్రత, సీత ఒక ధర్మం" అంటూ పిల్లకి సీత అనే పేరు పెట్టేస్తాడు. ఏకాంశానికి ప్రాధాన్య మిచ్చిందీ గల్పిక కనక చిన్న కథలోవుండే చాలా లక్షణాలు ఇందులో వుండవు.

నిజానికి కథారచనలోనే కలాన్ని నడిపిస్తే జీవియస్‌గారు గొప్పకథకులు అయివుండేవారే.

ఈ సంపుటానికి సంపాదకత్వం వహించే గౌరవం మాకు యిచ్చినందుకు షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘంవారికి మా కృతజ్ఞతలు.

1–5–96,

సికింద్రాబాదు. **ముక్తేవి భారతి**

శ్రీ వాకాటి పాండురంగరావు

విజిటింగ్ ప్రొఫెసర్, భాగ్యనగరం

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం 28 ఏప్రిల్ 1996.

అభినందన

ఈ శతాబ్దపు అతి గొప్ప కథకులలో ఒక్కడు సోమర్సెట్ మామ్ 'నేను రాయగలిగిన వాటికన్న ఎక్కువ కథలు నా బుర్రలో మెదులుతుండేవి' అని చెప్పుకోగల్గినంతటి సృజనాత్మకత ఆయనది కథకుడిగా, నవలాకారుడిగా ప్రపంచమంతటా ప్రశంసల వర్షంలో వర్షంలో తడిశాక, జీవిత సంధ్యాకాలంలో ఆయన 'The summing up' అంటూ రచయితగా తన అనుభవాల తాత్పర్యాన్ని పొందుపరుస్తూ ఒక అద్భుత గ్రంథం రాశాడు. నిజానికి అది రచయితలందరూ చదివి తీరవలసిన గ్రంథం.

అందులో మాకు ఒక చోట – "ఒక రచన ఏ మేరకు నీకు అర్థవంతంగా వుంటుందో, నీ జీవితానికి వర్తిస్తుందో ఆ మేరకే దాని ప్రయోజకత్వం. ఓ విమర్శకుడికి ఆ పుస్తకంలో సవాలక్ష సుగుణాలు కన్పించవచ్చు కాని అవేమీ నీకు పనికిరాకపోవచ్చు......పుస్తకాన్ని పుస్తకంగా కాక నా కోసం, నేను దానిలోంచి నా ఆలోచనా శరీర పుష్టికి దోహదం చేసే జీవ రసం కోసం మాత్రమే చదువుతాను" అంటాడు.

మాన్యులు జీ.వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారితో నా పరిచయం వయసు ఒక దశాబ్దం మీద రెండు మూడు సంవత్సరాలు మాత్రమే. ఆచార్యుడిగా, వ్యక్తగా, రచయితగా, కార్యసాధకుడిగా, విమర్శకుడిగా, తా ననుకున్న దానిని స్పష్టంగా సాధికారంగా సవినయంగా చెప్పడానికి నీళ్ళు నమలని మనిషిగా తోచాడాయన నాకు. తెలుగు సాహిత్య రంగంలోని విమర్శఆ క్షేత్రంనిండా అలుముకున్న రంగుటద్దాల చూపుల్ని

సరిదిద్దడం అనే మహత్కార్యానికి పూనుకుని, కొందరు 'పీఠాధిపతుల' ఆగ్రహావేశాలకు గురి అయిన జోదు జీవీ!

అలాటి బహుముఖ వ్యక్తిత్వంగల ఆయన నవలికలు, కథలు రాశారు అంటే ఆశ్చర్యపడడం నా వంతయింది. వాటిని ఏర్చికూర్చిన సంకలనానికి పరిచయ వాక్యాలు నన్ను రాయమని అడిగితే నేను తడబడ్డాను. ఎందుకంటే, నేను సాహిత్యంలోకి పొరబాటున ప్రవేశించిన ఆగంతుకుణ్ణి. అటు తెలుగు సాహిత్యాన్నిగాని, ఇటు విమర్శనుగాని పద్ధతి మేరకు నేర్చినవాడిని కాను, అంచేత ఏవో నాలుగు కథలు రాసినవాడిగా అయిదారు పుస్తకాలు చదివినవాడిగా జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారి రెండు నవలికలు, నాలుగు కథలు, రెండు గల్పికలు వున్న ఈ సంకలనాన్ని శ్రద్ధగా చదివాను, మామ్ చెప్పినట్లుగా నాకు అవి స్నేహితుడివలె అన్పించాయి.

ఈ రచనల చివర వారు వాటిని అచ్చువేసిన సంవత్సరాలు ఇవ్వడం – వాటిని అర్థం చేసుకోవడానికి, రచయితగా ఆయనలో వచ్చిన పరిణామాన్ని తెలుసుకోవడానికీ దోహదపడ్డాయి. అన్నిటికన్న నన్ను ఎక్కువగా అలరించింది చివర వున్న రెండు గల్పికలు, వాటిలోని "అల్పాక్షరముల అనల్పార్థములను" వెలయచేయటం – నాకు వ్యక్తిగతంగా నచ్చే అంశం. చెప్పినదానికన్న చెప్పకుండా వదిలి పాఠకుడిగా నన్ను సవాలుచేసే ఆకార మాలికలు అంటే నా కిష్టం! – అయితే ఆ రెండు గల్పికలు రచయిత 1976లో రాశారు.

అంతకు పాతికేళ్ళముందు అంటే 1951 లో వారు రాసిన 'ప్రజాసేవ' అనే కథను దాని చివర వారు ఇచ్చిన వివరణ చదువుతే – రెండున్నర దశబ్దాలలో వారి పరిణతి కొట్టవచ్చినట్లు కనపడుతుంది. కథా స్వరూపం బాగా మార్పు చెందిన 1996 లో పరిశీలిస్తే ఈ కథలు కొంత 'పాతవి'గా అన్పించవచ్చును గాని వాటి ఇతివృత్తాలు ఈనాటికీ కథా విషయాలే!

రెండు నవలల్లో మొదటిది – 'రాగమంజరి' (1958). ఎంతో అధ్యయనం వుంటేగాని సృజనాత్మక రచనకు అనువుగా మలచుకోలేని చారిత్రక ఇతివృత్తం, గ్రాంథిక శైలి, సుదీర్ఘ వర్ణనలు – 'రాగమంజరి' ని ఆంగ్లభాషలో చెబుతారే అట్లా ఒక 'Period Piece' (ఆ కాలానికి మచ్చుతునక)గా చేశాయి. అయితేనేమి, అందులో

ప్రతిపాదించిన "ఆ ధర్మం అప్పటికప్పుడు గెలిచినట్లు కన్పించవచ్చుగాని చిట్టచివర హిమాలయమంత ఎత్తున ఎగిరేది ధర్మపతాకమే!" నన్నది చిరంజీవి అయిన భారతీయ దర్శనమే!

ఈ నవలిక రాసిన దశాబ్దం తర్వాత రచించిన పూర్తి నవల 'నవమల్లిక.' సమాజము – వృత్తి – సంప్రదాయము – సంస్కరణ – వాటి మధ్య ఎప్పుడూ వుండే సంఘర్షణ, వాటి సమతూకాన్ని నాలుగయిదు పాత్రల ద్వారా చిత్రించిన నవల ఇది. వెనక్కు లాగివుంచే పాత తరం, త్రాళ్ళు త్రెంపుకు ముందుకు పోవాలి అని తపించే కొత్తతరం – వాటిని రచయిత చాల ఆకర్షణీయంగా ప్రతిబింబించగలిగారు. మల్లమ్మ మల్లికయి, సినామా రంగానికి – చంద్రం అనే గాలం ద్వారా – బలి అవడం అన్నది – సినిమాటిక్' గానే వున్నా – నవల మొత్తం చదివాక జీవితం అనే వైకుంఠపాళీ ఆటలోని భ్రమలు భ్రమణాలు అవగతం అయి – ఒక నిండైన రచన చదివిన భావం కలుగుతుంది.

కథల్లో నయినా, నవల్లో నయినా జీవిగారు సంఘటనల ద్వారా కన్న, సంభాషణల ద్వారా ఇతివృత్తాన్ని నడపడానికి ఇష్టపడతారు. ఈ రెండింటి మధ్య మరి కొంత సమతూకం వుంటే బాగుండేమో అన్పించినప్పటికీ – వారి రచనా శైలిలో వుండే వేగం – ఎక్కడా చదువరిని ఆగనివ్వదు. జీవితపు సమస్యలను, సత్యాలనునిర్వచించవలసిన చోట వారి ఆత్మ ఇట్లా పలుకుతుంది:

"నీవు నడిచేది రాచబాట అని నీకు తెలిసి, నా లక్ష్య సాధనకు ఉపయోగిస్తున్న సాధనాలు శుద్ధంగా ఉన్నవని పరీక్షించుకొని, ఆత్మ విశ్వాసంతో పపురోగమించి నన్నాళ్ళు నీవు ఒంటరిగా లోకానికి కనపడ్డా నీ ధర్మం నిన్ను వెన్నంటి కాపాడుతూనే వుంటుంది. కావలసింది సహనం, అంతఃకరుణశుద్ధి, ఆచరణ దీక్ష." అన్న హరి ('నవమల్లిక' మాటలు అన్ని కాలాలకు దేశాలకు వర్తించే వెలుగు దివిటీలు.

మూకల కేకలే మెదడుకు మేతవుతున్న కాలంలో సైతం – శిల్పం, శైలి, సంవిధానం ఎట్లావున్నా – మార్గదర్శనం చేసే దృష్టియే రచనకు ప్రాణం.

ఆ ప్రాణం అణువణువున స్పందిస్తున్న రచనలివి. రచయితకు గౌరవాభి నందనాలు!

– వాకాటి పాండురంగారావు

డాక్టర్ రావూరి భరద్వాజ డి.లిట్.,

'కాంతాలయం'
విజయనగర్ కాలనీ,
హైదరాబాదు – 57
10–6–1996.

మంచి కథకులు జీవియస్

ఐన్‌స్టీన్ పేరు వినంగానే, సాపేక్ష సిద్ధాంతం గుర్తుకొస్తుంది గానీ, ఆయన వయొలిన్ వాద్యకారుడన్న సత్యం అటు మొన్నదాకా గుర్తుకు రాలేదు.

రవీంద్రుని పేరు వినంగానే, ఆయన గీతాంజలి, వనమాలి, నెలవంక, వంటి మహాకావ్యాలు గుర్తుకొస్తాయి గానీ, ఆయన గొప్ప చిత్రాకారుడన్న సత్యం ఆ చిత్రాలను చూసిందాకా గుర్తుకు రాలేదు.

ఇక బుచ్చిబాబుగారు సరేసరి! వారెవరో తెలీక ముందే, "చివరికి మిగిలేది" నవల చదివి, అందులోని "అమృతం" అన్న పాత్రకు – బుచ్చిబాబుగారికి క్కాదు సుమా; వారు సృష్టించిన "అమృతం" అన్న పాత్రకు నేనో పుస్తకం అంకిత మ్మిచ్చిందాకా, గిలగిల్లాడి పోతునే ఉన్నాను. ఆయనతో పరిచయమయిన తరువాత గానీ, ఆయన మంచి చిత్రకారుడు కూడా అన్న సత్యం నాకు తెలసింది కాదు.

అసలీ విషయాలన్నీ నాకెందుకు గుర్తుకొచ్చినట్టు?

33 సంవత్సరాలపాటు, పిడెడు అన్నంకోసమూ, చిటికెడు విశ్రాంతి కోసమూ అవిశ్రాంతంగా పాటుపడవలసిన దుస్థితిలోంచి నాక్కొంచెం ఊరట నిచ్చింది "ఆకాశవాణి." ఆ సంస్థలోకి నన్నాహ్వానించినవారు జి.పి.యస్. నాయర్‌గారూ, త్రిపురనేని గోపీచంద్‌గారూ. పరోక్షంగా ప్రోత్సహించినవారు – నండూరి విఠల్‌గారు, త్రిపురనేని సుబ్బారావు లయితే, ప్రత్యక్షంగా ప్రోత్సహించినవారు అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుగారు.

"ఆకాశవాణి" నాకూ, నా భార్యా బిడ్డలకూ కడుపునిండా అన్నం పెట్టింది. నన్నేమో – అక్షరాస్యులకూ, నిరక్షరాస్యులకూ పరిచయం చేసింది. నాకు కొత్త విషయాలు చెప్పింది. నా చెంపలు వాయించింది, నా మాడు పగలగొట్టింది. చాటుగా కన్నీరు కార్పించింది. నా గుండెనిండా, వొంటినిండా మంటలు నాటింది. లోతైన గాయాలు చేసింది వీటన్నింటినీ మించి, సాహిత్యోపాసకులయిన సరస్వతీ పుత్రులతో పరిచయాలనూ ప్రసాదించింది.

అల్లాగా – ఆ మహాసంస్థ నాకు ప్రసాదించిన విద్యాసంపన్నులు అనేక మంది నాకున్నారు. వారిలో జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగా రొకరు.

నేనేమో, చాలా సాదా సీదా మనిషిని. ఏవో కథలూ, కబుర్లూ రాసుకొంటూ బతుక్కొచ్చినవాణ్ణి. "ఆకాశవాణి"లో నేను చేయవలసిన పని, సాదా సీదా రకంది కాదు. నా కన్న ముందున్న మనుషులు నెలకొల్పిన స్థాయి చాలా ఎత్తుగా ఉంది. నేనంత ఎత్తుకు ఎదగనన్నా ఎదగాలి, లేదా ఆ "పని" నుండి తప్పుకోనన్నా తప్పుకోవాలి. వయస్సు అన్నది అడ్డుపడుతోంది గానీ, లేకపోతే "పుత్రవాత్సల్యం" అనే అందును; ఇప్పుడలా అనలేను గనక, "భ్రాతృవాత్సల్యం" అంటాను; అలాంటి వాత్సల్యంతో, నన్నా వెత్తులదాకా నడిపించినవారు ముగ్గురు నలుగురున్నారు. ఒకరు పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడుగారు, మరొకరు జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు ఇంకొకరు జస్టిస్ కొత్తపల్లి పున్నయ్య గారు. ఇక చిట్టచివరివారూ, నిజానికి, మొట్టమొదట ఉండవలసినవారూ, వాడ్రేవు పురుషోత్తంగారు.

సుబ్రహ్మణ్యంగారు మంచి పండితులని తెలుసు. మంచి విమర్శకులని తెలుసు. మంచి సమీక్షకులని తెలుసు. మంచి వక్తలని తెలుసు. ఎక్కడ ఏ కాస్త వెలుతురున్నా, దానిని జేగీయమానం చేయగలరని తెలుసు, పదాల మాటునా, వాక్యాలచాటునా, దృశ్యాదృశ్యంగా ఉన్న కవి హృదయాన్ని సామాన్యునికి అవగాహనమయ్యేలా విపులీకరించగలరనీ తెలుసు ఉత్సాహవంతులను ఆశీర్వదించగలరనీ తెలుసు. అహంకార స్థాయికి చేరుకొన్న "ఆత్మవిశ్వాసం" ఉన్నవారిని ఓ సారి మెత్తగా మొట్టి, అదుపులో ఉంచగల నిపుణులనీ తెలుసు. వీటన్నింటినీ మించి మంచి మనసున్నవారనీ, మంచి మిత్రులనీ తెలుసు.

కానీ–

మంచి కథకులని గానీ, మంచి నవలా రచయితలని గానీ నాకింత వరకూ తెలీదు.

వారిని గురించి ఆ సంగతులూ, వీరిని గురించి ఈ సంగతులూ తెలుసు నన్న సంతృప్తితో కాలం గడుపుదామనుకొంటున్న సమయంలో; సన్నిహితులను గురించి కూడా, చాలా విషయాలు తెలియవన్న సత్యాన్ని జీవియస్‌గారు చల్లగా నాకు తెలియజేశారు.

తొలి నవల "రాగ మంజరి", రెండవ నవల "నవమల్లిక." ఈ మొదటి నవలను జీవియస్‌గారు తమ 23వ ఏట రాశారుట. ఇది సరళ గ్రాంథిక భాషలో ఉన్నందుకు నేనాశ్చర్యపోవడంలేదు. నా 16వ ఏటనో, 17 వ ఏటనో నేను రాసిన "వీరగాధ" అన్న నవల కూడా సరళ గ్రాంథిక భాషలోనే ఉంది! "రాగ మంజరి" చారిత్రక నేపథ్యంలో కొనసాగింది. నా "వీరగాధ" జానపద నేపథ్యంలో కొనసాగింది.

"రాగ మంజరి" కథను నేనిక్కడ మరోమారు చెప్పబోవడం లేదు. ఆ నవలలో నాకు నచ్చిన, వందలాది వాక్యాలను కూడా నేనిక్కడ ఉదాహరించడం లేదు.

రెండవ నవల నవమల్లికను చదువుతున్నంతసేపూ, చదివిన తరువాతా, ఆ పాత్రలు నాతో కబుర్లాడుతూనే ఉన్నాయి. ఏ రెండో మూడో తప్ప మిగిలిన వారందరూ నాకు తెలిసినవారూ, బాగా తెలిసినవారూ, మరీ సన్నిహితంగా తెలిసిన వారూనూ.

తనకు లేనిది, ఇంకొకరి కున్నప్పుడు; ఆ "లేమి" – ఒక మనిషి అంతర్యాన్ని ఎంతగా ప్రభావితం చేస్తుందో తెలియచెప్పే పాత్రలూ; సమున్నత మయిన నైతిక విలువలను, శారీరక సంయోగస్థాయికి చేర్చిందాకా నిగ్రహించుకోలేని పాత్రలూ; ఆర్థికమైన వెసులుబాటును కార్యసాఫల్యతకోసం ఉపయోగించుకొనే పాత్రలూ; ఒకే సత్యాన్ని కాదనలేక, ధైర్యంగా వొప్పుకోనూలేక, వొగుడాకులాగా ఊగులాడే పాత్రలూ; 'తనవారు' తనకు కాకుండా పోతున్నప్పుడు వారి చుట్టూ పెంచుకొన్న ఆశలు, ఒక్కటొక్కటిగా తూలిపోతున్నప్పుడూ, రాలిపోతున్నప్పుడూ మానవాత్మ అనుభవించే మూగవేదనకు ప్రాతినిధ్యం వహించే పాత్రలూ మనచుట్టూరా, చెదురుమదురుగా కనిపిస్తే, "నవమల్లిక"లో, దగ్గరగానూ కనిపిస్తాయి.

ఈ నవలలోని – మధు, హరి, హేమ, మాలతి, మల్లిక్, మాణిక్యాంబ, చంద్రం లాంటి వారందరూ మనకు తెలిసినవారే! కొందరేమో పడగ చితకపొడిచినా తోకతో కొట్టే త్రాచుపాము లాంటివారు. మరికొందరేమో బడబాగ్నిని దాచుకొన్న మున్నీటిలాంటివారు.

ఈ రెండు నవలలను గురించీ, ఇంకా చెప్పుకొనవలసిన విషయాలూ, ఉదాహరించవలసిన సన్నివేశాలూ చాలా ఉన్నాయి.

ఇవికాక–

నాలుగు చిన్న కథలూ, రెండు గల్పికలూ వెరసి ఆరున్నూ షడ్రుచులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయి!

ఈ గ్రంథం–

"వీణియ మోహనరాగ మల్లన నందుకొనెను. రాగమంజరీ చరణ మంజీరములు గల్లని మ్రోసెను. సభ కన్ను తెరచెను" అన్న వాక్యాలతో మన గుండె తలుపులను తెరుస్తుంది. "ఆమె మాట్లాడలేదు. ఆయన పేరు వ్రాసేస్తున్నాడు. ఎదురుగ్గా ఉన్న కోదండరామ పటంలో ఏదో కాంతి మెరిసింది" అన్న వాక్యాలతో ముగుస్తుంది.

ఆవును–

పఠితల హృదయాలలో కూడా కాంతి మెరుస్తుంది, మెరుస్తూ మెరుస్తూ చిరకాలం మెరుస్తూనే ఉంటుంది!

– రావూరి భరద్వాజ

శ్రీమతి అబ్బూరి ఛాయదేవి

భాగ్‌లింగంపల్లి,
హైదరాబాదు - 44,
20-4-96.

సాహితీ సవ్యసాచి

ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం (జీవియస్) గారికి రచనా పాటవమూ పరిశోధనా శక్తీ, జీవిత వివేచనా శక్తీ విద్యార్థి దశ నుంచీ ప్రదర్శితమయ్యేవని ఈ సంపుటంలోని నవలలూ, కథలూ రుజువు చేస్తాయి. సరళ గ్రాంథిక శైలిలో గాని, సులభ వ్యావహారిక శైలిలోగాని, గంభీర రచనల నుంచి గల్పికల వరకూ వేటినైనా ప్రతిభావంతంగా సృష్టించగల మేటి అని స్పష్టం చేస్తాయి వీరి రచనలు.

ఈ సంపుటంలో సముచిత స్థానాన్ని పొందిన చారిత్రక నవల 'రాగ మంజరి' 1958 లో రచించినది. చారిత్రక విషయానికి ఎక్కువ అనుకూలంగా ఉంటుందనీ, శైలిలో సుందర పటిష్ఠత సాధ్యమవుతుందనీ సరళ గ్రాంథికాన్ని ఎంచుకొని ఉంటారు రచయిత. ఇందులోని కథ పతనమవుతున్న విజయనగర సామ్రాజాన్ని పునరుద్ధరించడానికి కృషిచేసిన పండితుడూ, రాజనీతిజ్ఞుడూ అయాన వేంకటపతి రాయలు గురించీ, ఆయన వారసులు గురించీనూ, ఆనాటి ఆచార వ్యవహారాల గురించీ, రాణి వాసాల గురించీ, రాజుల, సామంతుల రాజు నీతి గురించీ, కౌటిల్యాన్ని గురించీ ఎన్నో విశేషాలు వివరంగా అందించారు. యుద్ధ సన్నహాలనీ, సన్నివేశాలనీ కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించారు. వివిధ వంశాలకూ,పదవులకూ చెందిన చిన్న, పెద్ద వ్యక్తుల పేర్లు వివరించడం వెనక రచయిత కృషీ, శ్రద్ధా కనిపిస్తాయి. (ఈ నవల రాసే నాటికి రచయిత విద్యార్థి దశ నుంచి ఉద్యోగ దశకు చేరుకున్నారు.) వినాయక జననం - నృత్య ప్రదర్శనతో ఆరంభమవుతుందీ నవల. ఆ నృత్యం చేసిన రాజ నర్తకి రాగమంజరి చివరికి - పిన్న వయస్సులో ఉన్న రాజు రామదేవరాయల ప్రాణాల్ని రక్షించి ప్రభు భక్తి ప్రదర్శనలో ప్రాణాలర్పిస్తుంది; యుద్ధాన్ని విజయం వైపుకి

మళ్ళిస్తుంది. అందుకే ఈ నవలకి ఆమె పేరు.

ఈ సంపుటంలోని రెండవ నవల సాంఘిక నవల 'నవమల్లిక'. ఈ నవలలో రెండు అత్యంత ప్రముఖ నాటకాల ప్రస్తావన ఉంది. 'అభిజ్ఞాన శాకుంతలం' నాటక ప్రదర్శన, 'కన్యాశుల్కం' నాటకానికి సన్నాహాలూ ఈ నవలలో ముఖ్యాంశాలు. 'జీవియస్' గారికి విద్యార్థి దశనుంచీ నాటక ప్రదర్శనలలోనూ, నటనలోనూ కూడా విస్తృతమైన అనుభవం ఉంది. అందుకు నేను ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం! (నిజాం కాలేజిలో ఆయన నాకు బాగా 'జూనియర్' అయినా, తరవాత సాహితీరంగంలో ఎంతో 'సీనియర్' అయారు!) ఏ ప్రక్రియని తలపెట్టినా సవ్యసాచిలా సాధించగలరు.

'నవమల్లిక' నవలలో జీవితం, నాటకం, జీవితంలోని మనుషులూ, నాటకాల్లోని పాత్రలూ సమ్మిళితమవుతూ కొంత సంఘర్షణ, కొంత అవగాహనా పడుగు పేకల్లా కలగలిసి సాగుతుందికథ. ఆదర్శ పాత్రలు కొన్నీ, వాస్తవిక పాత్రలు కొన్నీ, అనూహ్య సంఘటనలు కొన్నీ కథను నడిపిస్తాయి. కొంత కవితా ధోరణి, కొంత వ్యావహారిక సరళిలో సంభాషణలూ సాగుతాయి. ''జాతిని ప్రతిబింబించేదినాటకం. ఆ నాటకానికి నటీనటులు ప్రాణం. ఆ ప్రాణం పాడైతే ఆ నాటకం పాడు. ఆ నాటకం పాడైతే జాతి పాడైనట్లే'' అని 'గిరీశం' లాంటి పూర్ణచంద్రరావుచేత అనిపించిన రచయితకి నాటకంపట్ల ఉన్న నమ్మకం ప్రస్ఫుటమవుతుంది. దాదాపు మూడు దశాబ్దాల క్రితం రాసిన నవలలోనే స్త్రీకి ఆర్థికి స్వాతంత్ర్యం ఉండాలనీ, ప్రేమించిన యువతీ యువకులు తల్లిదండ్రుల ఆభీష్టాన్ని వ్యతిరేకించైనా తమ జీవితాలను తాము తీర్చిదిద్దుకోవాలనీ ప్రతిపాదిస్తున్నట్లు పాత్రల్ని రూపొందించారు రచయిత. సముద్ర గర్భంలో అమూల్యమైన పగడాలూ, ముత్యాలూ దొరికినట్లే ఈ నవలలో అక్కడక్కడ కొన్ని అమూల్యమైన సార్వకాలిక సత్య ప్రవచనాలు కనిపిస్తాయి. రచయిత చిన్నప్పుడే సాధించిన పరిణతినీ, మానసిక వికాసాన్నీ గుర్తించే అవకాశం కలుగుతుంది పాఠకులకి.

ఈ సంపుటంలో ఇంకా నాలుగు కథానికలూ, రెండు గల్పికలూ ఉన్నాయి – 1951 నుంచి అప్పుడప్పుడు రాసినవి. ఇంటర్ మీడియట్ చదువుతున్న కాలంలో రాసిన మొదటి కథ 'ఏది ప్రజాసేవ?' భాషాపరంగా కలగలపు కనిపించినా,

అందులోని కథా వస్తువు మహనీయమైనది – ఈనాడు వ్యాపార ధోరణితో వైద్య వృత్తి నవలంబిస్తున్న వారికి ఒక గుణపాఠం అది. పుట్టపర్తిలో భగవాన్ సత్యసాయిబాబా నిర్వహిస్తున్న ఆసుపత్రి వంటి దాన్ని గురించి 45 ఏళ్ళ క్రిందటే రాశారీ రచయిత – "ఆధ్యాత్మిక ప్రాతిపదిక మీద సాగించే హాస్పిటలుకు ఆర్థిక వనరులు అవంతట అవే అమరుతాయన్న" సత్యాన్ని వెల్లడించారు.

భర్తతో ఎలా ప్రేమగా మెలగాలో, ఇల్లుని ఎలా చక్కదిద్దుకోవాలో ద్రౌపదిని చూసి నేర్చుకోవాలని భారతంతోని పద్యాల సాక్షిగా చెబుతారు 'వ్రతశీలి' అనే కథలో. ఆ దృక్కోణంతో రాసిన కథ చదవడం ఇదే భార్యని అతి శయోక్తులతో ప్రశంసించే భర్త కూడా ఉన్నాడీ కథలో!

సంవత్సరాదినాడు అర్ధరాత్రి ఇంటికి వచ్చిన భర్త గడియారం వైపు చూస్తూ " ఆ రెండు ముళ్ళకు మల్లేనే పాతకు భారత వాక్యం పాడి, కొత్తకు నాందీ వాక్యాన్ని పలికే అదృష్టం ఏ దంపతులకు లభిస్తుంది చెప్పు? అంటూ చమత్కరిస్తూ తన్నుతాను సమర్థించుకుంటాడు "రెండు ముళ్ళు" అనే గల్పికలో.

ఈ సంపుటంలోని రచనలు 1976 వరకూ సాగినవి. ఆ తరువాత కూడా ఈ ప్రక్రియని 'జీవియస్' గారు కొద్దో గొప్పో కొనసాగించి ఉంటారని నమ్ముతున్నాను.

"బయలుదేరటం ప్రగతి లక్షణం, ఆగకపోవటం అభ్యుదయ శీలం" అని చెప్పిన 'జీవియస్' గారి సూత్రం అందరికి వర్తిస్తుంది.

– అబ్బూరి ఛాయాదేవి

ఆచార్య సి. ఆనందారామం
తెలుగుశాఖ,
హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాదు
21.4.1996

సృజనాత్మక రచయితగా ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యంగారు

ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారి పేరు వినగానే మౌలిక ప్రతిభాన్వితుడయిన ఆంధ్రవిమర్శకుడు పాఠకుల మనో నేత్రం ముందు సాక్షాత్కరిస్తాడు. విమర్శ రంగంలో ఎన్నో నూతన రీతులకు నాంది పలికారు వారు.

వీరి సృజనాత్మక రచనల సంకలనం ఈ రంగంలో సహితం వీరి ప్రతిభకు నిదర్శనం.

సృజనాత్మక రచయితగా వివిధ ప్రక్రియలలో తనదైన బాణిని నిలుపుకున్నారు. సరళ గ్రాంథికంలో సాగిన చారిత్రక నవల సరసనే శిష్ట వ్యావహారికంలో సామాజిక నవలను నడిపించారు. నాలుగు కథానికల్లోనూ, కథానికా సాహిత్యంలోని నాలుగు భిన్న ధోరణులను మెరిపించారు.

"రాగమంజరి" చారిత్రక నవల. దీనిని–

1. రచయిత ధ్యేయం, 2. చారిత్రక నేపథ్యం, 3. వర్ణనా నైపుణ్యం, 4. వర్తమాన సామాజిక స్వరూపం, 5. నవలాశిల్పం అనే అంశాలుగా విభజించుకోవచ్చును.

'తెలుగురాజుల స్వార్థంతో అంతఃకలహాలలో మునిగి దేశాన్ని పరాయి వారిపాలు చేస్తున్నారు. దీనికి స్వస్తి చెప్పినప్పుడే దేశానికి సముజ్జ్వల భవిష్యత్తు ఇది రచయిత సమాజానికి అందించే సందేశం. నవలకు "రాగమంజరి" అని పేరు పెట్టటంలో

రచయిత ధ్యేయం ఇదే! పేరులోనే గుబాళిస్తోన్న స్నేహ సౌరభాలు జాతినంతా కమ్ముకోవాలని రచయిత ఆకాంక్ష కావచ్చు.

ఈ నవలకు చారిత్రక నేపథ్యం విజయనగర సామ్రాజ్య క్షీణదశ. ఆనాటి రాచరిక మర్యాదలు, కోటల నిర్మాణాలు, రహస్య ద్వారాలు, యుద్ధవ్యూహాలూ, కుట్రలూ, కుతంత్రాలూ మొదలైనవన్నీ చారిత్రక యదార్థాలతో వివరించారు. ఆనాటి సేవా నాయకుల – మండలేశ్వరుల – వివరాలను వారి వారి పేర్లతో సహా ఇచ్చారు. ఆనాటి కారాగృమాలనూ, వాటి రక్షణ విధానాలనూ కళ్ళకు కట్టేలా వర్ణించారు. వీటన్నింటితో అలనాటి ఆంధ్రరాజుల రాచరిక వ్యవస్థ పాఠకుని మనోనేత్రం ముందు సజీవంగా సాక్షాత్కరిస్తుంది.

నవలను రాగమంజరి నాట్యంతో ప్రారంభించారు. ఆమె మలయమారుతంలా మోహన రాగంతో తన నాట్యం మొదలు పెట్టింది. ఈ రాగంలో శీతలత్వం తోడి ఆహ్లాదంతోపాటు లీలగా సర్పస్పర్శ కూడా దోబూచు లాడుతుంది. భావుకుడైన పాఠకుడికి ఇది భావ్యర్థ సూచన. విఘ్నేశ్వర ప్రార్థనతో నాట్యం ప్రారంభం కావటం – రచయిత ఆధునిక రీతిలో సంప్రదాయాన్ని గౌరవించటం తెలియజేస్తుంది.

"గంగా గోదావరీ నదీజలములతోపాటు, కృష్ణ, తుంగభద్ర, కావేరీ, పెన్నమున్నగు నదులయందలి జలములను; జతుస్సముద్రముల పవిత్ర వయస్సులును హేమకుంభములతో దేబడినవి. చిక్కరాయలకు వేదోక్త మంత్ర పఠనముతో రాజలాంఛన సంయుతముగా నభిషేకము జరిగెను." ఈ చారిత్రక నేపథ్యం పాఠకుడికి ప్రాచీన భారతీయ సంస్కృతిని పరిచయం చేస్తుంది.

ప్రకృతిని పాత్రలతో సహానుభూతి చెందుతున్నట్లుగా వర్ణించడం గొప్ప వర్ణనాశిల్పం – ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఈ విధమైన వర్ణనానైపుణ్యం తిక్కనగారి కాలంలో రససిద్ధి నందుకొంది. ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారి వర్ణన లన్నింటిలోనూ కేవల ప్రకృతి సౌందర్యం మాత్రమేగాక, పాత్ర గతమో, సన్నివేశగతమో అయిన భావజాలవల్లిక శిల్ప రమణీయంగా వ్యంజితమవుతుంది. ఈ క్రింది వర్ణన ఒక ఉదాహరణ:

"ప్రభాకరుడస్తమించెను. దిగ్వనితలు తమోభిసారికా వేషములు ధరించు

చుండిరి. చంద్రగిరి నగరము కాంతిమంతముగ నలంకరించుకొని వాసక సజ్జికవలె భాసించెను. చంద్రుడు లేని యారాత్రి ప్రోషితభర్తృక చందము వహించెను"

జగ్గరాయలు స్వార్థంతో కుట్రవన్ని ఒక పథకం ప్రకారం శ్రీరంగరాయలను సమీపించబోయే ముందు చేసిన ప్రకృతి వర్ణన ఇది. ఈ వర్ణనలో ఏదో అపశ్రుతి, ఆవాంఛనీయత ధ్వనిస్తున్నాయని వేరుగా చెప్పనక్కర్లేదు.

రచయిత చారిత్రక నవల రాసినా, సమకాలీన సమాజాన్ని దానిలో ప్రతిఫలింప చేసినప్పుడే, అది సజీవమై నిలుస్తుంది. వర్తమాన రాజకీయ రంగాన్ని తలపింపచేసే వ్యవస్థాచిత్రణ మనకు ఈ నవలలో కనిపిస్తుంది.

1. సామంత రాజమండలి సభ్యులందరూ రాజధానిలో సమావేశం కావటం; వారిలో వారు చర్చలు జరుపుకోవటం–

2. వేంకటపతిరాయల మరణానికి సంతాపాన్ని సూచిస్తూ నిశ్శబ్దాన్ని పాటించటం, ఒక తీర్మానాన్ని ప్రకటించటం.

3. జగ్గరాయలు సామంత రాజమండలిలో అధిక సంఖ్యాకులను కూడ గట్టుకొని అప్పటికి రాజుగా ఉన్న శ్రీరంగరాయలకు వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు ప్రయత్నాలు చేయటం.

4. ఆకస్మాత్తుగా వెంకటపతిరాయలు కొడుకుకాని కొడుకును (బాయాంబ దత్తపుత్రుని) రాజుగా ప్రకటించటం.

5. రాజవంశంలోని రెండు పక్షాలవారూ, వెంకటపతిరాయల వారి చిత్ర పటాన్ని తమకు అండగా నిలుపుకొని పరస్పరం కుట్రలు పన్నుకోవటం – మొదలైనవి కొన్ని ఉదాహరణలు. నిజానికి ఇలాంటివి ఏవో ఒక కాలానికి పరిమితమైనవికావు. పదవీకాంక్ష కదిలించే పావులుగా ఇలాంటి వ్యక్తులు అన్ని కాలాలలోనూ, అన్ని సమాజాలలోనూ కనిపిస్తారు.

సంఘటనలను భావ్యర్థ సూచకాలుగా ఇతివృత్తంలో పొసగించటం గొప్పనవలా శిల్పాలలో ఒకటి. జగ్గరాయలు పూజారి కొడుకును బాయాంబ కందించి రహస్య మార్గాన తిరిగి పోతుండగా ద్వారబంధం అతని నుదుటికి తగిలి నుదురు రక్తసిక్త మవుతుంది. ఇది సంకల్పిత సంఘటన ఘటనా శిల్పం. ఈ సంఘటన నవలాంతాన

సర్వనాశనమైన తర్వాత జగ్గరాయలకు స్ఫురణకు వస్తుంది. "ఆనాడు తాను చంద్రగిరి దుర్గమున కొండాంబ యొద్దనుండి వెడలిపోవుచుండ ద్వారము కొట్టుకొని కారిన రక్తబిందువు లాతనికి జ్ఞప్తికి వచ్చెను." (పేజి -88)

రాగమంజరి రామరాయలను, కల్యాణిని తన రెండు కళ్ళుగా చూసుకోవటం, వారి క్షేమానికి, దేశ క్షేమానికి తనను తాను బలి కావించుకోవటం - ఈ నవల శీర్షికను సార్థకం చేస్తుంది.

రాగమంజరిని మధురభక్తికి ప్రతీకగా మలచటం చెప్పుకోదగిన మరొక విశేషం.

ఒక నాయకుడు కాని, నాయిక కాని, ప్రాధాన్యత వహించకపోవటం ఈ నవలలోని ప్రత్యేకత. మార్క్సిస్ట్ దృక్పథంతోడి నవలల్లో వ్యక్త్యారాధనకు విలువలేక సామూహిక శక్తియే నాయకుడై నిలుస్తుంది - సుబ్రహ్మణ్యం గారు ఎక్కడా తాను మార్క్సిస్టునని చెప్పుకోలేదు. అయినా ఈ నవలలో ప్రత్యేక వ్యక్తులు కాక "దేశభక్త మండలి" ప్రాధాన్యం వహించటం బలవత్తరమైన సామాజిక పరివర్తన దిశను నిర్దేశించేదిగా ఉంది. మొత్తం మీద ఈ నవల మంచి చారిత్రక నవలను చదివిన అనుభూతి నిస్తుంది పాఠకులకు. అగ్రశ్రేణి చారిత్రక నవలల పంక్తిలో నిలుపదగిన నవల.

"నవమల్లిక" సామాజిక నవల. విద్యావంతులు, సంస్కారులు అయిన యువతీయువకులు అత్యాచారానికి బలి కాబోతున్న ఒక పేద యువతిని - ఒక త్రాగుబోతు వాడి కూతురిని రక్షించి, తమతో నగరానికి తీసుకురావటంతో ప్రారంభమవుతుందీ నవల.

ఆధునిక నాగరిక సమాజంలో యువతీయువకు లెదుర్కొనే అనేక సమస్యలను ఈ నవలలో చర్చించారు. "మధు" పాత్ర ద్వారా తరాల అంతరాలను చిత్రించారు. క్రింది వర్గంలోని అనాగరిక స్త్రీని సభ్య సమాజంలోకి తీసుకురావటంలో ఎదురయ్యే కష్ట నిష్ఠూరాలను "డ్రమెటిక్"గా చూపించారు.

హరిహర సమాజంవారు ప్రదర్శించిన "అభిజ్ఞానశాకుంతలమ్' నాటకంలో హరి, మల్లిక - శకుంతలా దుష్యంతులుగా నాటక పరిధిన అతిక్రమించిన

భావనాజగత్తులోకి ప్రవేశించినట్లు సన్నివేశ కల్పన చేశారు. ఇది పాఠకుని మనసులో ఒక విధమైన ముగింపుని తోపింపచేస్తుంది. కానీ, హరి పాత్రలో నిగ్రహాన్ని చూపి, ఆ పాత్ర విలువ పెంచి, ఇతివృత్తాన్ని పాఠకులు ఊహించని మలుపు తిప్పి "ఫార్ములా" తప్పించారు.

నాగరిక సమాజంలో ఉక్కిరిబిక్కిరయిన మల్లిక నాగరికారణ్యంలోకి పారిపోయి, మళ్ళీ మరో అడవిమల్లికగా మారిపోయింది. ఈ పరిణామానికి ఆమె చుట్టూ ఉన్న సమాజానిదే బాధ్యత అంటారు రచయిత – ధీరత్వంతో పైతరంలోని మూఢ భావాలను ఢీకొని నిలిచిన మధు ఆకాల మరణం పాఠకులచేత కంటతడి పెట్టిస్తుంది. మధులాంటి ప్రగతివాది ప్రాణాలు పోగొట్టుకొన్నా, అతడు వేసిన ప్రగతిబాటలో సమాజం సాగిపోతూనే ఉంటుందని రచయిత చెప్పదలచుకొన్నరేమో!

అమాయక మల్లిక అడవి మల్లికగా మారి కాలగర్భంలో కలిసినా, మరో నవమల్లికను సమాజం చేతులలో పెట్టింది. ఈ నవమల్లికకు అడవి వడగాలి సోకకుండా చూసుకోవలసిన బాధ్యత నవ సమాజానిదేనని రచయిత హెచ్చరిక.

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యంగారి నాలుగు కథానికలూ, నాలుగు భిన్న రీతులకు చెందినవి ప్రారంభంలోనే చెప్పాను.

"అంతలోనే మార్పు" సంప్రదాయలాలకు బలి అయిపోతున్న స్త్రీ కథ. ఈ కథలో సంప్రదాయమూ ఉంది. పరివర్తనా ఉంది. ఇదే, "అంతలోనే మార్పు."

ఇల్లు పట్టిన విధవాడపడుచులకు జీవితంలో సంతోషం ఉండదు. అన్యోన్యంగా ఉండే దంపతుల సంతోషాన్ని చూసి వారు సహించలేరు. ఇది ఒకనాటి (ఈనాటికీ) ఇంటింటి కథ, పండంటి కాపురాల్లో చిచ్చుపెట్టే విధవాడపడుచు వెలికిబుద్ధితో ఇతివృత్తం మలుపుతిరిగింది. కథానికలో ప్రసన్న పాత్రను ఉత్తమ ఇల్లాలిగా నేర్పుతో మలచారు రచయిత.

"ఏది ప్రజాసేవ?" కథ సామాజికమైనదే అయినా తాత్త్విక ప్రాతిపదిక ఆధారంతో అల్లిన కథ. ఈ విషయం చయిత స్వయంగా చెప్పుకున్నారు. అన్నదానాలు చేయటమూ, ఉచిత వైద్య సదుపాయాలు కల్పించటమూ మాత్రమే కాదు ప్రజాసేవ. మానవుడు తనను వెన్నంటి ఉండే దుఃఖాన్ని ఏదుర్కొగలిగే నిబ్బరాన్ని కలిగించేదే

నిజమైన ప్రజాసేవ అని చెప్తుంది ఈ కథానిక.

"వ్రతశీల" దాంపత్య జీవితంలో మాధుర్యాన్ని చూపించే సొగసైన కథ. భారతంలో ద్రౌపది ఉదాహరణతో, భర్తనుడ వశపరచుకొనేవి మంత్రతంత్రాలు కావనీ, – హృదయంలోని అనురక్తీ గృహ జీవితం పట్ల అంకితభావమూ, అని చెప్పారు. సుశీలకు, ఆమె భర్తకు మధ్య సాగిన సంభాషణలను రసవత్తరంగా నాట్యమాడించారు రచయిత. ఉపదేశాత్మకంగా ఉన్న ఉల్లాసభరితమైన కథ.

విషాదగర్భితమైన కథ పుట్టిన రోజు. ఎప్పుడు పుట్టాడో తనకే తెలియని జగన్నాథానికి తల్లి ప్రేమకు నోచుకోని గౌరి భార్య అయింది. గౌరివి ఒకటే కోరిక "అమ్మా!" అని పిలిపించుకోవాలని. అతడికి ఒకటే కోరిక గౌరి ముఖంలో ఆనందం చూడాలని. ఆ నిర్భాగ్య దంపతులకు ఇంత చిన్న కోరిక కూడా తీరలేదు – జగన్నాథరావు పుట్టిన రోజు (ఆనాధ శరణాలయంలో దొరికిన రోజు) నాడే పసిబిడ్డ లోకం వదిలి వెళ్ళిపోయాడు. ఇలాంటి (ఆనాధ) జగన్నాథరావులను చూడలేకనే జగత్సాక్షి కనుమరుగయ్యాడా?

కథలో చిలుకల జంటను ప్రతీకాత్మకంగా చూపటం మంచి రచనా శిల్పం.

గల్పికలలో "రెండు ముళ్ళు" ఛలోక్తులతో సరదాగా సాగుతుంది. రచయితలు రసవత్తరమైన నవలలూ, కథలూ, వ్యాసాలూ, వ్రాస్తోంటే, రచయితల భార్యలు జాగరణలు చేయవలసిందేనా? అని తోచి నవ్వు తెప్పిస్తుందీ రచన. భార్యభర్తల మధ్య ఛలోక్తులలో సాహిత్య పారిభాషిక పదాలు దొర్లటం గమనార్హం. ఈ సంభాషణలు వాస్తవికతాభ్రాంతిని కలిగిస్తాయి.

రెండో గల్పిక – "నామకరణం" సీత పేరు కష్టాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని భయపడే కొందరికి ఆ పేరే యావద్భారతానికీ శిరోధార్యమైన పరమధర్మానికి ప్రతీక అని తెలియజెప్తుంది.

ఈ సృజనాత్మక రచనా సంకలనం ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారిని తెలుగు సాహిత్యంలో సృజనాత్మక రచయితగా ఒక విశిష్ట స్థానంలో నిలుపుతుంది.

–సి. ఆనందరామం

నా మాట

నేను హైదరాబాదుకు 1950లో వచ్చాను. మా పెద్దన్నగారు బిదురు వేంకట శేషయ్యగారు మేధావి పత్రికకు సంపాదకులుగా బాధ్యతలు నిర్వహిస్తుండేవారు. ఆత్మవిజ్ఞాన కళాశాల పక్షాన ఆ పత్రిక వెలువడుతూ ఉండేది. పూజ్యపాదులు శ్రీ సాధు శ్రీనివాస శాస్త్రులవారు ఆ కళాశాల గురుమూర్తులు. ఆ పెద్దల సేవలో నేనూ పాలు పంచుకొన్నాను. పత్రిక ముద్రణ కార్యక్రమాన్నంతా క్రమంగా నేనే చూవడలసి వచ్చింది. ప్రతి నెలా వెలువడే ఆ పత్రికలో అప్పుడప్పుడూ కథలూ, వ్యాసాలూ వ్రాస్తూండుమని మా అన్నగారు ప్రోత్సహించేవారు. వారి ప్రేరణతో నా పూరుతోనూ, మారుపేర్లతోనూ కొన్ని రచనలు చేశాను. అలా చేసిన వాటిలో నా పదహారోయేట రాసినవి కథానికలు రెండు: 'అంతలోనే మార్పు', 'ఏది ప్రజాసేవ.' నా చుట్టూ ఉన్న మనుషులు, జరుగుతున్న సన్నివేశాలు, నేను వాటిపట్ల స్పందించిన వైఖరీ నా కథలకు వస్తువులయ్యాయి.

మొదటి రెండు కథలలో శిల్పం ఉందని నే ననుకోను. కాని, ఒక భావాన్ని కథగా చెప్పాలన్న ఆవేదన ఉంది. దానిని అంతశ్శిల్పంతో మలచి ప్రదర్శించాలనే స్పృహకంటె అలవోకగా చెప్పాలన్న తపన ఎక్కువగా ఉండేది ఆ రోజుల్లో. క్రమంగా కథలు ఎలా చెప్పాలో తెలుసుకొన్న కొద్దీ తరువాతి కథానికలలో అభివ్యక్తికి, నిర్మాణానికీ, శిల్పానికీ ఎక్కువ పాత్ర సహజంగా ఏర్పడింది. కథకుడిగా సృజనాత్మక రచయితగా రచనా వ్యాసంగాన్ని ప్రారంభించిన అవకాశం నాకు "మేధావి" పత్రిక కల్పించింది. తరువాతి కథలన్నీ ఆయా పత్రికల కవసరమని ఎవరైనా అడిగినప్పుడే రాసినవి. చివరి రెండు గల్పికలు కూడా యువభారతి వారి 'నందిని' పత్రికకు రాసినవి 'సుశీల' అనే పేరుతో.

మేధావి పత్రికలో రాసిన అనుభవంతోనే 'రాగమంజరి' చారిత్రక నవల రాయుటానికి సాహసించాను. 1958లో ఉగాదిరోజున మొదలుపెట్టి శ్రీరామనవమినాడు ముగించాను. ఈ చారిత్రక నవలలోని వస్తువు 'తోపూరు

యుద్ధా'నికి సంబంధించింది. నేను ఎం.ఏ., చదువుతున్నప్పుడు 'ఆంధ్రుల చరిత్ర– 4 సంస్కృతి'ని అధ్యయనం చేశాను. ఆంధ్రుల చరిత్రలో ఎన్నో ఘట్టాలు నా మనసును కదిలించివేశాయి. అంతఃకలహాలతో, స్వార్థాలతో, కుతంత్రాలతో కూలిపోతున్న విజయనగర సామ్రాజ్యం చివరి రోజుల్లో తన అస్తిత్వాన్ని నిలుపుకోటానికి చేసిన మెరుపు సన్నివేశంనా మనసులో ఒక చెదరని ముద్ర వేసింది. 'దేశభక్తి కూటమి' నిర్వహించిన పాత్ర భారతదేశ స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి ప్రతిబింబంలా నా కనిపించింది. దానిని 'రాగమంజరి' అనే రాగ సూత్రంతో రచించాను. అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఆ వస్తువు నెన్నుకొని చారిత్రక నవల ఎవరూ రాయకపోవటం చరిత్ర నా కిచ్చిన ఒక అవకాశంగా, అదృష్టంగా భావిస్తున్నాను.

'రాగమంజరి' రచనకు ప్రేరకులు ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు. సికిందరాబాదులోని నాగేంద్ర బుక్ డిపోవారు ఇంటర్‌మీడియట్ స్థాయిలో ఒక ఉపవాచకం ప్రచురించాలని సంకల్పించారు. వారు ఆచార్య అవధానిగారికి ఒక రచయిత పేరు సూచించండని కోరారు. వారు నా పేరు సూచించారు. అప్పుడే ఎం.ఏ. పరీక్షలో ప్రథమునిగా ఉత్తీర్ణుడనై, పార్ట్‌టైం లెక్చరరుగా రెండు మూడు కళాశాలల్లో పనిచేస్తున్నాను. గురువుగారు కల్పించిన అవకాశాన్ని వదలుకోదలుచుకోలేదు. నాలో ఉన్న కథకుణ్ణి నేనే ప్రోత్సహించుకొని ఒక్క ఊపులో రచించాను. ఒక్కొక్క అధ్యాయం నేను వ్రాస్తుండటం, దానిని ముద్రణకు పంపుతూ ఉండటం జరిగింది. రాసినది తిరిగి చూచుకొనే అవకాశం కూడా లేని వేగంతో వెలువడిన రచన అది. ఆ తరువాత ఇంటర్ మీడియేట్‌కూ, బి.ఓ.యల్‌కూ ఉపవాచకంగా నిర్ణయింపబడింది. ఆ సమయంలో చాలమంది ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు నన్ను ప్రశంసిస్తూ లేఖలు కూడా రాశారు. నాలోని ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంచిన నవల 'రాగమంజరి.'

'రాగమంజరి' ప్రథమ ముద్రణకు నేను రాసుకున్న తొలిపలుకులను పేర్కొంటాను – " ఇది యొక చారిత్ర వస్తుకమైన చిన్న నవల. ఇందలి పాత్రలు చాలవరకు చరిత్రలోనివే. కథా రామణీయకమునకై రెండు మూడు పాత్రలు మాత్రమే కల్పింపబడినవి. సాధ్యమైనంతవరకు చరిత్ర సన్నివేశములను శ్రద్ధతో ననుకొంటిని,

కాని, రమ్యముగా నుండునను నమ్మిక చేతను రాగమంజరి కింద గల యధిక ప్రాధాన్యముచేతను దీనికీ పేరు పెట్టితిని. విద్యార్థులకుపయుక్తముగా నుండవలెనను దృష్టితో జాతీయము సరళమునైన శైలివాడయత్నించితివి. ఈ నవలయందలి వస్తువును సంఘటించుకై పలువురు చరిత్రజ్ఞులు వ్రాసిన గ్రంథములు చదివితిని, వారి కందరికిని నా కృతజ్ఞతలు".

నవమల్లిక 1968 లో రాసింది. అందులో నా కళాశాల జీవితంలోని ఎన్నో అనుభవాలు ఈతకొడుతూ కనపడతాయి. నాకున్న నాటకాల పిచ్చి, వాటిమీద నాకున్న అభిప్రాయాలు, సంప్రదాయానికీ మారుతున్న పరిస్థితులకూ మధ్య సాగుతున్న సంఘర్షణలో యువతరం పొందే స్పందనలు, వారి జీవితాల్లో కలిగే ఉల్లోలకల్లోలాలు, వాటిని వారు తరించటానికి చేసే యత్నాలు. ఇవన్నీ నా భావజాలంలో నుంచి పుట్టి, సాంఘిక నవలగా రూపొందాయి. జీవిస్తున్న జీవితమే జీవిస్తున్న నవల। అనే నా అనుభవాన్ని అక్షరాలా ఆవిష్కరించటానికి అవకాశం ఇచ్చింది నవలమల్లిక. ఆ రోజుల్లో ఎమెస్కో ప్రచురణలంటే తెలుగువారు ఎంతో మోజుపడేవారు. ఆ సీరిస్‌లో ఒకటిగా రావాలన్న కోరిక నన్నీ నవలను రాయించింది. అయితే, ఎన్నో తీరని కోరికల్లో అదీ ఒకటిగా మిగిలిపోయింది. ఆ తరువాత నవలారచనకు ఉత్సాహం లేకపోవటానికి అదే కారణమని అననుగాని, దాని ప్రభావం ఉన్నదని నా మనసు నడిగితే అప్పుడప్పుడూ చెపుతూ ఉంటుంది.

అట్లని కథలు, నవలలు రాయడం మానానని కాదు. రెండు మూడు నవలలు అసంపూర్ణంగా మిగిలి ఉన్నాయి. కొన్ని కథలు రణచిత్తులో ఉన్నాయి. 'సుశీల కథలు' అనే కథావామిని కొంత దూరం నడిచి విశ్రాంతి తీసుకుంటోంది. వీటిని కొద్దికాలంలోనే పూర్తిచేసి అందించాలనే ఆకాంక్ష నాకు బలంగా ఉంది. భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబావారి ఆశీస్సులతో ఆ పని పూర్తి చేయగలననే నమ్మకం కూడా ఉంది!

ఈ సంపుటికి సంపాదకత్వం వహించి, విలువైన సంపాదకీయం రాసి యిచ్చిన మాహితైషువులు, సాహితీ బంధువలు శ్రీ ముక్తేవి లక్ష్మణరావు గారికి, డాక్టర్ ముక్తేవి భారతిగారికి నా కృతజ్ఞతలు. లక్ష్మణరావుగారు ప్రసిద్ధ న్యాయవాది; డాక్టర్

భారతిగారు రాజాబహద్దర్ మహిళా కళాశాలలోని తెలుగుశాఖలో రీడర్. అయినా ఇద్దరూ ప్రసిద్ధ జంట రచయితలు, కథారచయితలు. ఆ దంపతులు నాపట్ల ఎల్లప్పుడూ చూపే ఆదరాన్నే వారి మాటల్లో రంగరించి లోకానికి అందించిన సహృదయమూర్తులు. వారి సౌజన్యానికి ఈ సంపుటి అక్షరసాక్షి.

కృతిలోని గుణాగుణా లెలావున్నా, నా యందలి అభిమానంతో అంకితం తీసుకోటానికి అంగీకరించిన మాన్యులు, సాహిత్యాభిమానులూ, కవులూ, కర్నాటకాంధ్ర ప్రాంత ఆదాయపు పన్నులశాఖలో ఉన్నతాధికారియైన కమీషనర్ శ్రీ రాయసం వెంకట్రామయ్యగారి పెద్దమనసుతనానికి నా కృతజ్ఞతాభింవందనాలు. వారు ఉదాత్తులు, సాహిత్యమర్మజ్ఞులు. వా రంగీకరించిన ఈ కృతిసుకృతి.

ప్రముఖ సాహితీవేత్తలు ఈ రచనమీద తమ అమూల్యాభిప్రాయాలను ముందు మాటలుగా అందించి నన్ను ఆశీర్వదించటం నా అదృష్టం. ప్రముఖ పాత్రికేయులు, రచయితలు అయిన శ్రీ వాకాటి పాండురంగారావుగారు, ప్రముఖ నవలాకర్త, రచయిత అయిన డాక్టర్ రావూరి భరద్వాజగారు, ప్రసిద్ధ రచయిత్రి, విదుషీమణి శ్రీమతి అబ్బూరి ఛాయదేవిగారు, ప్రఖ్యాత నవలా రచయిత్రి, విమర్శకురాలు అయిన ఆచార్య సి. ఆనందారామం గారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనాలు. వీరందరు నా రచనపట్ల, నాపట్ల చూపించిన సౌహార్ద భావాన్నీ వెలువరించిన ప్రామాణికమైన అభిప్రాయాలనూ నేనెన్నడూ మరచిపోలేను.

'రాగమంజరి' ని నా షష్టిపూర్తి ప్రచురణలో భాగంగా ప్రచురించటానికి అంగీకరించిన నాగేంద్ర బుక్ డిపో వారికి నా ధన్యవాదాలు.

ఈ గ్రంథ ప్రచురణలో నన్ను వెనున్నదట్టి ప్రోత్సహించిన ప్రియమిత్రులు డాక్టర్ ఎన్. వెంకట్రావుగారికి, షష్టిపూర్తి ప్రచురణల స్థాయీ సంఘసభ్యులకు, ముచ్చటగా ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించిన రేఖాశిల్పి శ్రీ శీలా వీర్రాజుగారికి, అందంగా ముద్రించి ఇచ్చిన పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ వారికీ, ముఖపత్ర ముద్రణం చేసిన విష్లా ప్రింటర్స్ ప్రై.లి. వారికి నా ధన్యవాదాలు.

హైదరాబాదు **–జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం**

1–7–1996.